

YAKINDÖNÜVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE
SAĞLIKLI VE GÜVENLİ İŞLERLE İLGİLİ DURUM
TESPİTİ

HÜSEYİN BAYKAN

20102545

LEFKOŞA

UBAT 2013

YAKINDO ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE
SALİİ VE GÜVENLİLELGİLİ DURUM
TESPİTİ

HÜSEYİN BAYKAN

20102545

LEFKOŞA

UBAT 2013

**YAKIN DO U ÜN VERS TES
SOSYAL B L MLER ENST TÜSÜ**

nsan Kaynakları Yönetimi Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Sa lı ı ve Güvenli i le lgili Durum Tespiti

Hazırlayan : Hüseyin BAYKAN

**Hazırlanan Tezin nsan Kaynakları Yönetimi Yüksek Lisans Derecesine Uygun
Oldu unu Onaylarız**

Jüri Üyeleri

Doç.Dr. erife Zihni EYÜPO LU

letme Yönetimi Bölüm Ba kanı
nsan Kaynakları Yön. Bölüm Ba kanı
Yakın Do u Üniversitesi

Doç.Dr. Tülen SANER

Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu
Bölüm Ba kanı
Yakın Do u Üniversitesi

Yrd.Doç.Dr. Ahmet ERTUGAN

Pazarlama Bölüm Ba kanı
Yakın Do u Üniversitesi

**Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Onayı
Prof. Dr. Aykut POLATO LU
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü**

ÖZET

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) her yıl 250–300 i kazası meydana gelmekte ve bu kazalarda 6 ile 10 ki i hayatını kaybetmektedir (Gürpınar, 2012). Bu rakamlar nüfusa vuruldu unda oran hiç de yadırganacak gibi de ildir. Toplum genelinde sezilen ho nutsuzlukların gerçeklili i ya da temel nedenleri do rultusunda bu güne kadar herhangi bir çalı ma yapılmamı tır.

Bu çalı manın ana savı (tezi) KKTC'de uygulanan İsa lı ı ve Güvenli i Yasanın (35/2008) ve ba lı tüzüklerinin küresel de erlere uymasına kar ın uygulamada eksikliklerin oldu u bundan da ilgili kesimlerin ho nut olmadı ıdır. Bu sava ba lı olarak bu çalı manın amacı KKTC'deki konuyla ilgili genel durumun devlet ve etkilenen birey ve kurumlar açısından irdelenmesi, ho nutsuzlukların temellerinin belirlenmesi ve çözüm önerilerinde bulunulması olmu tur. Amaca ula abilmek için çalı mada daha çok nitel yöntemler kullanılmı tır. KKTC'de durum tespiti hazırlanırken uzman görü leri ve deneyimleriyle birlikte devlet istatistiklerinden de faydalanılarak bir SWOT incelenmesi tamamlanmı tır.

Sonuçta, KKTC'de bu konuda yeterli yasa ve tüzükler mevcut olsa bile ilgili kesimlere yeteri bilgilendirme, e itim ve denetimler yapılmadı ndan ve de i verenler bu konuyu ekonomik sıkıntılardan dolayı öncelikli konu olarak görmedi inden dolayı i sa lı ı ve güvenli i konusu ülkemizde yeterince geli memi oldu u tespit edilmi ve bu konuda öneriler yapılmı tır.

Anahtar sözcükler: KKTC, i sa lı ı ve güvenli i, durum tespiti, SWOT analiz.

ABSTRACT

There are 250-300 accidents happening at work in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) every year and 6- 10 people lose their lives in such accidents (Gürpınar, 2012). These numbers cannot be underestimated when considered per capita population. There have been no studies completed on the discontentedness felt and its causes to date.

The main thesis of this study is that despite the existence of the Health and Safety at Work Act (35/2008) with its relevant policies and regulations all at global values yet there is no general contentment felt on its application. In parallel, the aim of this study has been to identify the causes of such discontentment and to offer ways to solve it. The study has used qualitative methods in reaching its objective. In determining the current situation in the TRNC, expert opinions and experiences were consulted and state statistics were studied and consequently a SWOT analysis was completed.

This study has recorded that sufficient law and regulations existed in the TRNC regarding health and safety at work. However, there is no sufficient information, training and inspection carried out by the state and the employers do not regard this issue as priority. This study has concluded that the health and safety at work needs to be developed in TRNC and has made relevant proposals.

Key words: TRNC, health and safety at work, situational analysis, SWOT Analysis.

ÖNSÖZ

sa lı ı ve güvenli i konusu örgütleri i verenleri, i görenleri ve devleti yakından ilgilendiren bir konudur. Çünkü ülkemizde her yıl i kazaları ve meslek hastalıkları meydana gelmekte ve bu i kazaları ile meslek hastalıkları sonucunda onlarca ki i yaralanmakta veya hayatını kaybetmektedir. Bu i kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı hem i gücü kaybı, hem zaman kaybı, hem de sermaye ve bina kaybı meydana gelmektedir. Bütün bunlar da milli servetin ve kalifiye elemanların heba olması demektir. Dolayısı ile ilgili kesimlerin i sa lı ı ve güvenli i konusuna bakı açısı ve ne kadar duyarlı oldukları önem ta ıtmaktadır.

Ülkemizde i kazalarının ve meslek hastalıklarının azaltılması, hatta ortadan kaldırılması örgütlerde i görenlerin ve i verenlerin istedi i bir sonuçtur. Bu çalı mada i sa lı ı ve güvenli i konusunda i hayatında ilgili kesimlerin ve meslek kuruluşlarının konuya bakı açısı irdelenmi , KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası'nın yeterlili i ve uygulanabilirli i, i görenlere, i verenlere ve devlete etkileri sorgulanmı ve i sa lı ı ve güvenli i konusunun ülke genelinde geli tirilmesi için neler yapılması gerekti ini inceleyen bir ara tırma yapılmı tır.

Ara tırma süresince deste ini gördü üm tez danı manım Yrd Doç Dr.Ahmet Ertugan'a ara tırmanın her a amasındaki yönlendirmeleri, katkıları, düzeltmeleri ve te vikleri için sonsuz te ekkürlerimi sunarım. Ara tırmaya veri sa lama konusunda deste ini gördü üm ve ara tırmamın her a amasında engin bilgilerini benimle payla an i sa lı ı ve güvenli i uzmanı Aziz Gürpınar'a te ekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans programı süresince manevi deste ini esirgemeyen e im Banu Baykan'a sonsuz te ekkürlerimi sunarım.

Ç İNDEK İLER

SAYFA

ÖZET

ABSTRACT

ii

ÖNSÖZ

iii

TABLolar L İTES

iv

EK LLER L İTES

vii

S İMGELER VE KISALTMALAR D İZ İN

vii

BÖLÜM I

1

G İR

1

1.1. Sorunun Tanımı

1

1.2. Çalı manın Amacı

3

1.3. Çalı manın Önemi ve Kısıtlamalar

4

1.4. Çalı manın Planı

4

BÖLÜM II

6

YAZIN TARAMASI

6

2.1. Sa lı ı ve Güvenli i Uygulamalarının Tarihi Geli imi

6

2.2. Sa lı ı ve Güvenli i Alanında Uluslararası Kurulu lar

8

2.3. Uluslararası Çalı ma Örgütü (ILO)

9

2.4. Dünya Sa lık Te kilatı (WHO)

10

2.5. Sa lı ı ve Güvenli i Yönetim Sistemi (OHSAS)18001

10

2.6. Sa lı ı ve Güvenli inin Önemi

10

2.7. Dünyada Durum

13

2.8. Genel Çerçeve

15

2.9. ç i Sa lı ı ve Kavramının Dünya ve Ülkemizdeki Geli imi

17

2.10. Dünyadaki Geli meler

18

2.11. KKTC'de Sa lı ı ve Güvenli i

22

BÖLÜM III	24
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE (KKTC) DURUM	24
3.1. KKTC’de Sağlık ve Güvenliği	24
3.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Sosyo Ekonomik Yapısı	27
3.2.1. Coğrafya	27
3.2.2. İklim	28
3.2.3. Demografik Özellikler	28
3.2.4. Gücü ve İstihdam	30
3.2.5. Sektöründe Kılavuzluk	32
3.2.6. KKTC’nin Temel Sektörleri	32
3.2.7. Sanayi ve İmalat	33
3.2.8. Ticaret	34
3.2.9. Kamu Sektörü	36
3.2.9.1.KOBİ’lerin Belirlenmesi	36
BÖLÜM IV	40
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	40
4.1. Giriş	40
4.2. Çözümlenen Yöntemin Ana Tasarımı	40
4.3. SWOT Analizi’nin Tanımı ve Kavramları	42
4.4. Örneklemeye	43
4.5. Anket Soruları Formu	44
BÖLÜM V	45
BULGULAR	45
5.1. Giriş	45
5.2. Genel Görüşlerin Likert Beş Ölçeğinde Ölçülmesi	45
5.2.1. Anket Bulguları	45
5.2.2. SWOT Analizi	53

BÖLÜM VI	56
SONUÇ VE ÖNERİLER	56
6.1. G R	56
6.2. Sa lı ı ve Güvenli i	56
6.3. Sa lı ı ve Güvenli i Yasası ve Yönetmeliklerinin Çalı anlara Katkısı	56
6.4. Sa lı ı ve Güvenli i Yasa ve Yönetmeliklerinin Genelde Örgütlere Katkısı	57
6.5. Sa lı ı ve Güvenli i Yasa ve Yönetmeliklerin Genelde Ülkelere Katkısı	57
6.6. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i Yasa ve Uygulamalarında Geline Durum	58
6.7. Sa lı ı ve Güvenli i Yasa ve Uygulamalarının KKTC’ye Katkıları	60
6.8. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i Uygulamalarının Geli tirilesi için Neler Önerilebilir	61

TABLolar

Tablo 3.1. Nüfus Genel Göstergeleri (2002-2008)	29
Tablo 3.2. 2006 Nüfus Sayım Sonuçlarına Göre Nüfusun Bölge ve Alt Bölgelere Göre Da ılımı	30
Tablo 3.3. Hane Halkı Gücü Anketi Ana Göstergeleri(2009)	31
Tablo 3.4. Hane Halkı Gücü Anketine Göre stihdam	31
Tablo 3.5. GSMH’nın Sektörel Da ılımı	33
Tablo 3.6. Meslek Gruplarını Temsil Eden Odaların Üye Sayıları	36
Tablo 3.7. irket Büyüklü ü ve Bölge, Bölge çerisinde Her irket Büyüklü ünün Yüzdesi	37
Tablo 5.1. Genel Görü lerin Likert 5 Ölçe inde Ölçülmesi	45

EK LLER

ekil 4.1. Ara tırmada izlenen yol.

41

S MGELER VE KISALTMALAR D Z N

KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
TC	Türkiye Cumhuriyeti
BM	Birle mi Milletler
AB	Avrupa Birli i
ABD	Amerika Birle ik Devletleri
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
WHO	Dünya Sağlık Te kilatı
USAID	Birle ik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı
ISG	Sa lı ı ve Güvenli i
OHSAS	Sa lı ı ve Güvenli i Standart Geli tirme Yönetim Sistemi
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
KOB	Küçük ve Orta Ölçekli İletme
TMMOB	Türkiye Makine Mühendisleri Odası
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
KOB GEM	Küçük Orta Boy İletmeleri Geli tirme Merkezi
YAGA	Kıbrıs Türk Yatırım Geli tirme Ajansı
IT	Bili im Teknolojileri
KTTO	Kıbrıs Türk Ticaret Odası
KTSO	Kıbrıs Türk Sanayi Odası
KTEZO	Kıbrıs Türk Esnaf ve Zanaatkarlar Odası

HACCP	Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları
ISO9000	Uluslararası Standartlar Organizasyonu
%	Yüzde

BÖLÜM I

G R

1.1. Sorunun Tanımı

İnsano lu varolu undan günümüze ya am sava nda sürekli olarak, önceleri tüketmeye daha sonra ise hayatını sürdürebilmek için üretmeye ba lamı tır. Çalı ma ilk insanla ba ladı ma göre, çevre ile ili kilerde insan türünün zayıflı ndan do an tehlikeler de her dönemde var olmu tur. Yine gerek bireysel, gerekse toplum seviyesinde beden ve ruh bütünlü ünü korumaya yönelik çe itli önlemler alınmı tır. “Bu bakımdan çalı ma güvenli i ile ilgili önlemleri insanlık tarihi ile ba latmak mümkündür” (Alper, 1988).

sa lı ı ve güvenli i (SG) kavram olarak dünyada i çi sa lı ı ve i güvenli i olarak ortaya çıkmı daha sonra ise i sa lı ı ve güvenli i olarak kullanılmaya devam etmi tir.

SG çalı anların i te veya i yerlerinde sa lıklı ve güvenli bir ortamda i lerini sürdürebilmeleri için i kazalarından, meslek hastalıklarından ve buna ba lı ölümlerden korumak amacı ile i yerlerindeki riskleri ve bu risklere kar ı alınacak önlemleri belirleyerek bu tehlike ve riskleri en aza indirmek hatta yok etmek amacı ile bilimsel anlamda yürütülen faaliyetlerin tümünü ifade etmektedir. SG'nin birinci önceli i çalı an insanın sa lı mını korumak, refah ve huzurunu sa lamak ve insanları fiziksel ve ruhsal olarak çalı abilecekleri i lerde çalı malarını sa lamaktır. Bunun yanında i yerlerinde olu abilecek i kazalarının önüne geçerek olu abilecek maddi kayıpları önlemektir. Bu açıdan baktı ımızda, SG uygulamalarının ülke ekonomisine katkıda bulundu unu da söyleyebiliriz.

Dünyada oldu u gibi ülkemizde de i çi sa lı ı ve i güvenli inin tarihsel geli imi çalı ma ya amındaki geli melere ba lı olarak benzer a amalardan geçmi tir. Meslek hastalıklarının ve i kazalarının önemli bir sorun olarak gündeme gelmesi sanayile menin geli imi ile yo unluk kazanmı tır. Sorunların yo unlu una ve

toplumsal tepkilere ba lı olarak da çözümler önerileri üretilmesi ve ya ama geçirilmesine yönelik çalımlar i ç i sa lı ı ve i güvenli i konusundaki etkinliklere ivme kazandırmı tır.

Kıbrıs'ta i ç i sa lı ı ve i güvenli i alanında kullanılan en eski mevzuat ngiliz dönemine dayanmaktadır. Bu dönemde bu konudaki en temel yasa Fabrikalar Yasası'dır (fasıl 104). ç i sa lı ı ve i güvenli i konusundaki düzenlemeleri içeren bu yasa zamanına göre teknik anlamda son derece geli mi olmakla birlikte, kapsama alanı olarak tüm i yerlerine uygulanabilir de ildi. Yasa sadece fabrika ve atölyeleri kapsıyordu ve bu açıdan oldukça yetersizdi. Fabrikalar Yasası bazı küçük tadilatlarla 1992 yılına kadar uygulandı.

Fabrikalar Yasası 1992 yılında yürürlükten kaldırılmı ve yerine Uluslararası Çalı ma Örgütü (ILO). Sözle melerine uygun Yasası adı ile yeni bir yasa yürürlü e konulmu tur. Yasasında i sa lı ı ve güvenli i hususları bir bölüm halinde yer almaktadır.

Süreç içinde i ç i sa lı ı ve i güvenli i alanındaki mevzuatın yetersizli i görülmü tür. Özellikle 2004 yılından itibaren ba latılan Avrupa Birli i Mevzuatına uyum çalımları çerçevesinde i ç i sa lı ı ve i güvenli i ele alınmı ve (AB). Mevzuatına uyumlu “ Sa lı ı ve Güvenli i Yasası” hazırlanmı tır. 2008 yılında KKTC Meclisince kabul edilen ve Mart 2009'da resmen yürürlü e giren bu yasa, uygulamayı sa layacak bazı tüzüklerin geç tamamlanması nedeniyle, Eylül 20011'de uygulamaya konulmu tur.

KKTC' Sa lı ı ve Güvenli i Yasası (35/2008). ç i sa lı ı ve i güvenli i çalımlarını dinamik bir süreç olarak ele alan, tüm çalımların ve yöneticilerin sürece katılımını amaçlayan ve i letmelerde bir i sa lı ı ve güvenli i yönetim modelinin olu turulmasını öngören bir anlayı la hazırlanmı tır. Avrupa Birli i'nin 89/391 sayılı “ Yerlerinde Çalımların Sa lık ve Güvenli inin Korunmasına Dair Çerçeve Direktifi ile uyumlu olan yasa, bu konuda hem i verenlere, hem de çalımlara sorumluluk yüklemektedir.

KKTC'de Sa lı ı ve Güvenli i (35/2008). Yasasının amacı; i yerlerinde ve i te çalımların sa lık, güvenlik ve refahın sa lanması ve iyile tirilmesi için alınacak önlemleri belirlemektir (madde.3). Yasanın kapsamı ise; KKTC sınırları

içerisindeki kamu ve özel sektöre ait tüm işyerleri ile işverenlere, bir işveren ile istihdam ilişkisi olan çalışanlara ve bu işyerlerinde eğitim amaçlı stajyer ve çırak olarak bulunanlara uygulanır. Ayrıca bu yasa kuralları silahlı kuvvetlerde ve polis tekilatında çalışan sivil personele de uygulanır (Madde.4). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı Çalışma Dairesidir. (35/2008,ISG Yasası)

KKTC’de Çalışma ve Güvenlik Yasasının küresel devletlerle beraber olduğu konusunda toplumda pek itirazların olmadığı görülmektedir. Sorun, yavaş yavaş toplumdan yükselen idâyetler, uygulamalardan kaynaklanmaktadır. Bu çalışmanın üstlendiği görev uygulamalardan kaynaklanan eksikliklerin saptanması ve KKTC’de var olan genel durumun, gelinen noktanın belirlenmesidir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın ana savı (tezi) KKTC’de uygulanan Çalışma ve Güvenlik Yasasının (35/2008) ve bağlı tüzüklerinin küresel devletlere uymasına karşın uygulamada eksikliklerin olduğu bundan da ilgili kesimlerin hoşnut olmadığıdır. Bu savla beraber olarak bu çalışmanın amacı KKTC’deki konuyla ilgili genel durumun devlet ve etkilenen birey ve kurumlar açısından irdelenmesi, hoşnutsuzlukların temellerinin belirlenmesi ve çözüm önerilerinde bulunulmasıdır. Bu bağlamda, aşağıdaki sorulara çalışma kapsamında yanıt aranmıştır:

Çalışma ve Güvenlik’in (SG) genel tanımı nedir?

SG Yasa ve Yönetmeliklerinin genelinde

- Çalışanlara
- Örgütlere
- Ülke ekonomisine katkısı nedir?

KKTC’de SG Yasa ve Uygulamalarında gelinen durum nedir?

SG Yasa ve Uygulamalarının KKTC çalışmaya ve ekonomisine katkıları neler olmuştur?

KKTC’de SG Yasa ve Uygulamalarını daha iyi seviyelere çekebilmek için neler önerilebilir?

1.3. Çalı manın önemi ve Kısıtlamalar

Uzman görü üne göre (Grpnar, 2012), i sa lı ı ve güvenli inin, gerek i verenlerle çalı anlar gerekse ulusal servet açısından önemi yadırganamaz. Öncelikli amaç insanı korumaktır. Bunun yanı sıra i kazaları meydana geldi inde ya anacak i gücü kayıpları, bina, makine ve teçhizatta meydana gelecek hasarlar, tedavi masrafları da önemli maddi kayıplar olarak ortaya çıkmaktadır. Güvenli ve sa lıklı bir ortamda çalı an i çilerin verimlilikleri daha yüksek olur. kazaları ile anılmak bir i letme için ciddi bir imaj ve saygınlık kaybı da demektir. Bu bakımdan i letmeler i sa lı ı ve güvenli i konusuna gereken önemi vermeli ve i yerlerinde i sa lı ı ve güvenli i yönetim sistemini olu turmalıdır.

KKTC’de her yıl 250–300 i kazası meydana gelmekte ve bu kazalarda 6 ile 10 ki i hayatını kaybetmektedir (Grpnar, 2012). Bu rakamlar nüfusa vuruldu unda oran hiç de yadırganacak gibi de ildir. Toplum genelinde sezilen ho nutsuzlukların gereklili i ya da temel nedenleri do rultusunda bu güne kadar herhangi bir çalı ma yapılmamı tır.

Bu alı ma, toplumda var olan ho nutsuzlu un do rulu unu ve bunların bilimsel gerevede sınıflandırılmasını amaçlamaktadır. Sorunların temel nedenleri ya da sektörel bazda ayrıntıların incelenmesi ilerde yapılacak çalı maların konusu olmalıdır.

1.4. Çalı manın Planı

Genelde st lisans tez çalı malarında oldu u gibi, bu çalı ma da 6 ana bölümden olu mu tur.

Bu bölümde (Birinci Bölüm) sırasıyla sorun tanımlanması, çalı manın önemi, çalı manın amacı, çalı manın önemi ve kısıtlamalara yer verilmi tir.

İkinci Bölümde i sa lı ı ve güvenli i uygulamalarının tarihi geli imi, i sa lı ı ve güvenli i alanında uluslararası kurulu lar, Uluslararası alı ma rgt (ILO), Dünya Sa lık Te kilatı (WHO), i sa lı ı ve güvenli i yönetim sistemi; OHSAS 18001, i sa lı ı ve güvenli inin önemi, dünyadaki durum genel gereve, i sa lı ı ve güvenli i kavramının dünyadaki ve ülkemizdeki geli imi, genel, konuları yer almaktadır.

Üçüncü bölümde KKTC’de i sa lı ı ve güvenli i, KKTC’nin sosyo ekonomik yapısı, co rafia, KKTC’de iklim, demografik özellikler, nüfus genel gösterge tablosu, 2006 nüfus sayım sonucuna göre nüfusun bölge ve alt bölgelere da ılımı tablosu, i gücü ve istihdam, hane halkı i gücü anketi ana göstergeler tablosu 2009, hane halkı i gücü anketine göre istihdam tablosu, i sektöründe kılavuzluk, KKTC’nin temel sektörleri, GSMH’nın sektörlere göre da ılımı tablosu, sanayi ve imalat, ticaret, kamu sektörü, KOB ’lerin belirlenmesi, KKTC’deki ticaret, sanayi ve esnaf odası üye sayısı tablosu, KKTC’de i letmelerin bölgesel da ılımı tablosuna yer verilmi tir.

Dördüncü bölümde verilerin toplanması ile bulguların incelenmesine ili kin izlenen yöntemle ilgili bilgiler verilmektedir. Öncelikle, bu ara tırmanın temel modeli olan SWOT incelemesi yöntemi tanıtılmaktadır. Sonra, verilerin toplanmasındaki örneklem seçimi anlatılmaktadır. Son olarak da yapılan söyle ilerde kullanılan anket formunda yer alan sorular ve ölçeklerin nitelikleri anlatılmaktadır.

Be inci bölümde bulgular ve swot analizi yer almaktadır.

Altıncı ve son bölümde ara tırma bulgularından elde edilen bilgiler ı ı nda çalı manın birinci bölümünde kararla tırılan soruların yanıtları verilmi tir. Ayrıca, KKTC SG Yasası (35/2008) ve buna ba lı tüzüklerin uygulamalarının daha sa lıklı duruma getirilmelerine yönelik öneriler sunulmu tur.

BÖLÜM II

YAZIN TARAMASI

2.1. Sa lı ı ve Güvenli i Uygulamalarının Tarihi Geli imi

sa lı ı ve güvenli i kavram olarak dünyada i ç i sa lı ı ve i güvenli i olarak ortaya ç ık mı daha sonra ise i sa lı ı ve güvenli i olarak kullanılmaya devam etmi tir.

nsano lu var olu undan bu yana hayat ile mücadelesinde devamlı olarak önceleri sadece tüketmeye daha sonra ise hayatını idame ettirebilmek için üretmeye ba lamı tır.

Dolayısı ile çalı ma ilk insanla ba ladı na göre, çevre ile ili kilerinde insan organizmasının zayıflı ndan do an tehlikeler de her dönemde mevcut olmu tur. Yine gerek ferdi gerekse topluluklar ve toplum seviyesinde beden ve ruh bütünlü ünü korumaya yönelik çe itli tedbirler alınmı tır. “Bu bakımdan çalı ma güvenli i ile ilgili tedbirleri insanlık tarihi ile ba latmak mümkündür.” (Alper,1988).

Bu konuda yazılı kaynaklardaki ilk bulgulara göre “Milattan önce 370 yıllarında Hipokrat’ın kur unun zararlı etkilerini ortaya koyan çalı masını ba langıç olarak almak gerekir” (petrol-i ,1986). Ancak, çalı anların yaptı ı i ile sa lı ı arasında bilimsel anlamda bir ili ki kurulması, korunma ve tedavi sürecinin yapılan i ile birlikte dü ünülmesi ilk kez 17’inci yüzyılda talya’da talyan hekim Bernardo Ramazzini’nin hastalarına sordu u soruların yanında ne i yapıyorsun sorusunu eklemesi ile birçok çalı an hastanın yaptı ı i ile hastalı ının ba lantılı oldu unu ortaya koymu tur ve böylelikle meslek hastalı ı kavramı bilimsel anlamda ortaya ç ık mı tır. Bu alanda “16’ncı ve 17’inci yüzyılları ba langıç olarak alınmakta, talyan Bernardo Ramazzini (1633-1714) yaptı ı bilimsel çalı malarla i sa lı ının kurucusu sayılmaktadır” (Erkan, 1983).

sa lı ı ve güvenli i alanında bilimsel anlamda ilk çalı malar talya’da talyan Hipokrat Ramazzini tarafından ba latılsa da 18’inci ve 19’uncu yüzyıllarda sanayi

devrimi ile birlikte İngiltere’de gerçek anlamda iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışmalar ve kanunlar yapılmıştır. Çünkü insan hayatına yönelik çalışma hayatı ile ilgili en büyük ve en yaygın tehlikeler bu dönemde ortaya çıkmıştır. Kendi içindeki fiziki varlıklara karşı çok zayıf olan insan bünyesi ilk defa bu dönemde üretim teknolojisindeki değişimler dolayısıyla ile çok kötü şartlarda çalışmak zorunda bırakılmıştır. Sanayile birlikte artan üretim sürecinde bu devasa makinelerle çok kötü şartlarda korumasız olarak, yeraltında ve madenlerde işsiz ortamlarda çalışmaları, tarihin hiçbir döneminde maruz kalmadığı yıllarda tehlikelere maruz kalmıştır. Sanayi devriminin insanı hayrete düşüren her yeniliyi, o icatla çalışmak zorunda olan işçiler için yeni tehlikeleri de beraberinde getirmiştir. “Bugünkü anlamıyla iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınması ve uygulamasının başlatılması, sanayi devriminin gerçekleştirdiği İngiltere’de olmuştur” (Selcan, 1985). İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili düzenlemelerin bir diğer önemli yönü de, esas olarak ekonomik ve sosyal hayata hiçbir müdahalede bulunmama prensibini benimseyen liberal devletin, çalışma hayatı ile ilgili olarak emek sermaye ilişkisindeki yani işçi veren arasındaki ilişkilerde yapmasıdır. “Sanayi devriminin gerçekleştirdiği her ülkede devlet, işçi veren ilişkilerinde ilk müdahaleyi iş sağlığı ve güvenliği alanında yapmıştır.” (Süzek, 1985). Sanayi devriminin ilk yıllarında her bakımdan çok kötü olan çalışma şartlarına ilk müdahalenin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olması, konunun önemini ortaya koyan bir başka gösterge olmaktadır. “1802 yılında İngiltere’de dokuma fabrikalarında çalışan çocuk işçilerin maddi ve manevi menfaatleri ile ilgili olarak çıkartılan kanun, (Health and Moral Act of Apprentice) iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ilk mevzuatı oluşturur” (Erkan, 1983). Takip eden yıllarda İngiltere’de bu konuda çok sayıda kanuni düzenleme yapılmıştır. “Sanayile ilgili bu alandaki uygulamaların tayin edici faktörü olması, sanayile paralel olarak Almanya’da 1839, İsviçre’de 1840 Fransa’da 1841 ve A.B.D’de 1877 yılında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kanunlar çıkarılmıştır” (M.G.K., s.8 1985). Sonraki yıllarda ise bu ülkede mevzuatı ve uygulamayı geliştiren, gelişmekte olan diğer ülkelerde de başlatılan çalışmalar yapılmıştır. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gelişmeler ülkelerin ekonomik gelişme seviyesi ile bu alandaki uygulamalarının seyri arasında paralellik olduğu ortaya konmuştur. Ekonomik olarak gelişmiş ülkeler çalışmaları korumaya yönelik daha etkin ve yaygın önlemler alırken, gelişmekte olan ülkeler bu alanda yetersiz kalmaktadır. Dünyamızda

teknoloji ve sanayi geli tikçe bu alandaki riskler de artmaya devam edecektir. Gerek firma gerekse çalı anların görebilecekleri zararları en aza indirme çalı maları devamlılık gösterecektir. Bu bakımdan i sa lı ı ve güvenli i bugün oldu u kadar gelecekte de önemini koruyacaktır.

2.2. Sa lı ı ve Güvenli i Alanında Uluslararası Kurulu lar

Sanayi devrimi ile birlikte makinele menin artması üretimde ola anüstü bir artı a sebep olmu tur. Üretimdeki bu hızlı artı i verenlerin kar hırsı ile birle ince sa lı ksız ko ullarda insano lunun kaldıramayaca ı sürelerde çalı tırılmaları sonucunda meslek hastalıkları yaygınla mı , toplum sa lı ında ciddi anlamda bozulmalar ba göstermi tir. Dünya üzerinde gerek çalı anların örgütlenerek mücadele etmesi gerekse devletlerin toplum sa lı ını korumak adına olaya müdahil olması çalı ma ko ullarının iyile tirilmesine yönelik adımlar atılmasına yol açmı tir. Sa lı ı ve i güvenli i konusunun önemi bu alandaki çalı maların ülkeler yanında uluslararası örgütler tarafından yürütülmesine yol açmı tir. “Bugün her alanda oldu u gibi i sa lı ı ve i güvenli i ile ilgili geli melerde i kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesinde tek tek ülkelerin iktisadi geli me seviyelerine göre yürütecekleri faaliyetlerin yetersiz kalaca ını, bu alanda da i birli i yapılması gerekti ini ortaya koymu tur” (Claire, 1936). Uluslararası örgütler ve özellikle de 1919 yılında kurulan Uluslararası Çalı ma Örgütü (ILO) milli mevzuatların olu turulmasında ve bu alanda ülke uygulamalarında temeli olu turacak çalı malarda bulunmaktadır. “Bunun yanında 1948 yılında Dünya Sa lık Örgütü (WHO) kurulmu tur. Günümüzde bu alanda faaliyet gösteren ve uluslararası alanda kabul gören birçok kurulu bulunmaktadır. “ yerlerinde i sa lı ı ve güvenli i hususlarını düzenleyen birçok (ILO) Sözle mesi ve Avrupa Birli i Direktifi mevcuttur. Ayrıca genel anlamda bu alanda kabul gören yönetim sistemleri ve standartlar bulunmaktadır ör; SO9001,OHSAS18001” (Gürpınar,2012).

2.3. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

LO 19'uncu yüzyılın sosyal dü üncesine dayanmaktadır. Endüstri devriminden sonra, i çilerin dü ük ücretlerle ve kötü çalı ma artlarında uzun sürelerle çalı tırılması, çocuk ve kadınların istismar edilmesiyle ortaya çıkan sömürü ve sefalet birçok dü ünür, bilim adamı ve sanayici tarafından tepkiyle kar ılanmı tır. İnsanlık dı ı çalı ma ve ya ama artlarını de i tirme, çalı anların istismarına dayanan, uluslararası rekabeti ortadan kaldırmak ve sosyal adaleti sa lamak, ülkelerdeki çalı ma yasalarında ve bu alana ili kin uygulamalarda standartları geli tirmek ve ileriye götürmek amacı ile 1919 yılında Versailles Barı Anla ması uyarınca kurulmu ve 1946 yılında BM'nin (Birle mi Milletlerin) uzmanlık kurulu u olmu tur. (ILO) sosyal adalet ilkeleri, evrensel insan ve çalı ma haklarının korunması temelinde kurulmu tur. Merkezi sviçre'nin Cenevre ehrinde bulunmaktadır, (ILO) uluslararası çalı ma standartlarını sözleşmeler ve tavsiye kararları yolu ile ifade etmektedir. Bu sözleşme ve tavsiyeler temel çalı ma hakları, örgütlenme hakkı, toplu pazarlık, zoraki eme in ortadan kaldırılması, fırsat e itli i, ve çalı ma hayatı ile ili kili di er konularda asgari standartlar koymaktadır. Aynı zamanda ba ta mesleki e itim mesleki rehabilitasyon, çalı ma politikası, emek yönetimi, çalı ma hukuku ve endüstriyel ili kiler, çalı ma ko ulları, i letme geli imi, kooperatifler sosyal güvenlik, çalı ma istatistikleri i ç i sa lı ı ve i güvenli i gibi konularda teknik yardım sunmaktadır. Çalı ma saatleri, haftalık dinlenme, mesleki rehabilitasyon, mesleki rehberlik gibi alanlarda çalı ma yapmak, ILO'nun bu alandaki faaliyetlerinin di er yönünü olu turmaktadır. Ba ımsız i ç i ve i veren örgütlerinin geli imini te vik etmekte ve bu örgütlere e itim ve danışmanlık hizmetleri vermektedir. Birle mi Milletler içinde (ILO) e it katılımlı i ç i ve i veren örgütleri ve de hükümetin yönetim organları ile birlikte üçlü bir yapıya sahiptir. "ILO'nun faaliyetlerinde en a ırlıklı konuyu i sa lı ı ve i güvenli i olu turmakta, en fazla sözleşme ve tavsiye kararı bu alanla ilgili olarak kabul edilmektedir." (ILO; 1988, Geneva) Uluslararası Çalışma Örgütü'nün; Uluslararası Çalışma Konferansı, Yönetim Kurulu ve Uluslararası Çalışma Bürosu olmak üzere üç temel organı vardır. Uluslararası Çalışma Örgütüne üye ülkeler i sa lı ı ve güvenli i alandaki tavsiye kararlarını ve ILO sözleşmelerini meclislerinden geçirmek sureti ile yürürlü e koyarlar.

2.4 Dünya Sağlık Te kilatı (WHO)

Birle mi Milletlere ba lı Dünya Sa lık Te kilatı, World Health Organization (WHO), insan sa lı ı ile ilgili bütün meselelerde oldu u gibi, i sa lı ı ve güvenli i ile ilgili faaliyetlerde bulunmaktadır. WHO bu alandaki faaliyetlerini tek ba ına yürütmemekte, ILO ile i birli i içinde gerçekle tirmektedir. “Birle mi Milletlere ba lı bu iki te kilat, mesleki hastalıklar konusunda olu turdukları ortak komite ile bu alandaki faaliyetlerini yürütmektedirler” (ILO; 1988).

2.5 Sa lı ı ve Güvenli i Yönetim Sistemi: OHSAS 18001

sa lı ı ve güvenli i konusundaki mevzuatları takip eden standart sistemdir. 1996 yılında ngiliz Standartlar Enstitüsü tarafından geli tirilen bu yönetim sistemi i letmelerin i sa lı ı ve güvenli i alanındaki duyarlılı nı, bilgisini becerisini artırmayı, i sa lı ı ve güvenli i açısından mevcut risklerin belirlenip kontrol altına alınmasını, yerel mevzuat ve uluslararası standartlarla uyumun sa lanmasını ve böylece i kazaları ve bunların yarataca ı yaralanma, sakatlanma, hastalık ve ölümlerin önlenmesini amaçlamaktadır. “OHSAS 18001; kurulu ların ürün ve hizmetlerinin güvenli inden çok çalı anın sa lı na ve i güvenli ine yönelik bir standarttır” (<http://www.standartkalite.com>: 2012). “Ku kusuz ki bütün bunların yapılması ile hem çalı anların memnuniyeti, hem de i letmenin verimlili i artmakta, bu artı ürün ve hizmet kalitesi olarak mü teriye de yansımakta ve mü teri memnuniyeti artmaktadır. Bu ise i letmenin imajını ve prestijini artırmaktadır” (Gürpınar, 2012).

2.6 Sa lı ı ve Güvenli inin Önemi

sa lı ı ve güvenli inin, hem i yerleri açısından hem çalı anlar hem de milli servet açısından önemi çok büyüktür. Bu çalı maların birincil amacı insanı korumak oldu una göre ve insan hayatının korunmasını hiçbir maddi de erle ölçülemeyecek kadar kutsal oldu u dü ünüldü ünde, bu çalı maların ne kadar önemli oldu u daha iyi anla ılır. Bunun yanı sıra i kazaları meydana geldi inde ya anacak i gücü kayıpları, bina, makine ve teçhizatta meydana gelecek hasarlar, tedavi masrafları da önemli maddi kayıplar olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca güvenli ve sa lıklı bir ortamda çalı an i çilerin verimlilikleri de daha yüksek olur. Bütün bunların yanı sıra, sıklıkla i kazaları ile anılmak bir i letme için ciddi bir

imaj ve prestij kaybı demektir. Bu bakımdan işletmeler iş sağlığı ve güvenliği konusuna gereken önemi vermeli ve iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini oluşturmalıdırlar (Gürpınar, 2012).

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de iş sağlığı ve güvenliğinin tarihsel gelişimi çalışmaya amındaki gelişmelere bağlı olarak benzer aşamalardan geçmiştir. Meslek hastalıklarının ve iş kazalarının önemli bir sorun olarak gündeme gelmesi sanayinin gelişimiyle yorulmuş kazanmıştır. Sorunların yorulmuş ve toplumsal tepkilere bağlı olarak da çözüm önerileri üretilmesi ve uygulanması gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar iş sağlığı ve güvenliği konusundaki etkinliklere ivme kazandırmıştır. “Ülkemizde her yıl 250-300 iş kazası meydana gelmekte ve bu kazalarda 6 ile 10 kişi hayatını kaybetmektedir” (Gürpınar, 2012).

Kıbrıs'ta iş sağlığı ve güvenliği alanında kullanılan en eski mevzuat İngiliz dönemine dayanmaktadır. Bu dönemde bu konudaki en temel yasa Fabrikalar Yasası'dır (Fasıl 104). İş sağlığı ve güvenliği konusundaki düzenlemeleri içeren bu yasa zamanına göre teknik anlamda son derece gelişmiş olmakla birlikte, kapsama alanı olarak tüm iş yerlerine uygulanabilir değildir. Yasa sadece fabrika ve atölyeleri kapsıyordu ve bu açıdan oldukça yetersizdi. Fabrikalar Yasası bazı küçük tadilatlarla 1992 yılına kadar uygulandı.

Fabrikalar Yasası 1992 yılında yürürlükten kaldırılmış ve yerine Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). Sözleşmelerine uygun İş Yasası adı ile yeni bir yasa yürürlüğe konulmuştur. İş Yasası'nda iş sağlığı ve güvenliği hususları bir bölüm halinde yer almaktadır.

Süreç içinde iş sağlığı ve güvenliği alanındaki mevzuatın yetersizliği görülmüştür. Özellikle 2004 yılından itibaren başlatılan Avrupa Birliği Mevzuatına uyum çalışmaları çerçevesinde iş sağlığı ve güvenliği ele alınmıştır ve (AB). Mevzuatına uyumlu “ İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası” hazırlanmıştır. “2008 yılında KKTC Meclisince kabul edilen ve Mart 2009'da resmen yürürlüğe giren bu yasa, uygulamayı sağlayacak bazı tüzüklerin geç tamamlanması nedeniyle, Eylül 2011'de uygulamaya konulmuştur” (Gürpınar, 2012).

KKTC'ın İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası (35/2008). İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarını dinamik bir süreç olarak ele alan, tüm çalışanların ve yöneticilerin

sürece katılımını amaçlayan ve işletmelerde bir işsizlik ve güvenli iş yönetim modelinin oluşturulmasını öngören bir anlayışla hazırlanmıştır. Avrupa Birliği'nin 89/391 sayılı "İş Yerlerinde Çalışanların Sağlık ve Güvenliğinin Korunmasına Dair Çerçeve Direktif"le uyumlu olan yasa, bu konuda hem işverenlere, hem de çalışanlara sorumluluk yüklemektedir.

KKTC'de İşsizlik ve Güvenliği (35/2008). Yasası'nın amacı; iş yerlerinde ve iş te çalışanların sağlık, güvenlik ve refahın sağlanması ve iyileştirilmesi için alınacak önlemleri belirlemektir (madde.3). Yasa'nın kapsamı ise; KKTC sınırları içerisindeki kamu ve özel sektöre ait tüm iş veya iş yerleri ile işverenlere, bir işveren ile istihdam ilişkisi olan çalışanlara ve bu iş yerlerinde eğitim amaçlı stajyer ve çırak olarak bulunanlara uygulanır. Ayrıca bu yasa kuralları silahlı kuvvetlerde ve polis te kilitinde çalışan sivil personele de uygulanır (Madde.4).
İşsizlik ve iş güvenliği ile ilgili bakanlık Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı na bağlı Çalışma Dairesidir.

2.7 Dünyada Durum

Bu bölümde (2.7) KKTC ile ilgili kısımların dışındaki bilgiler (TMMOB Oda Raporu işçi sağlığı ve güvenliği 4. Baskı Nisan 2012 yayın no MMO 590)' dan alınmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 23. Maddesinde “Herkesin kendi özgür seçimiyle belirlediği yerde, adil ve elverişli çalışma koşullarında çalışma hakkı vardır” denilmektedir. İşçi sağlığı ve güvenliğinin amacı; “sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamını sağlamak, çalışanları sağlık ve güvenlik risklerine karşı korumak, üretimin devamlılığını sağlamak ve verimini artırmaktır”; temel ilkesi de “Hiç kimse zarar görmemeli, mal veya emeğe zarara uğramalıdır” şeklinde özetlenebilir.

Birleşmiş Milletler'in 60 yıllık, ILO'nun 80 yıllık çabalarına rağmen iş kazaları ve meslek hastalıklarına kalıcı bir çözüm üretilmemiştir, işçi sağlığı ve güvenliğinin temel amacı ve ilkesi ya da amaç gerçekleştirilememiştir.

Ekonomik ve sosyal ilerlemenin temelinde insana yararlı çalışma kavramı olmalıdır. Ancak bugün dünyada ve ülkemizde bu kavramın içeriğinin doldurulmadığını görüyoruz. İnsan bugünkü üretim ilişkilerinde sömürülmekte, yabancılaştırılmakta ve adeta bir makine olarak görülmektedir. Bu nedenle işçi sağlığı ve güvenliği konusu tüm dünyada önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan tüm çalışmalara, alınan onca önleme rağmen dünyada ve ülkemizde iş kazaları ve meslek hastalıkları can almaya, sakat bırakmaya devam etmektedir. Her yıl azımsanmayacak sayıda insan çok rahatlıkla engellenebilecek ve hukuken de engellenmesi zorunlu olan iş kazaları ve meslek hastalıklarından yaşamını yitirmekte veya sakat kalmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 2009 yılı açıklamalarına göre her yıl yaklaşık 2 milyon 300 bin insan iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle yaşamını yitirmekte, günde yaklaşık 5 bin kişi yaşamını kaybetmektedir. Dünyada her yıl 270 milyon iş kazası gerçekleşmekte ve 160 milyon insanda çalışma madan kaynaklanan hastalık meydana gelmektedir. “KKTC’de ise 2006- Eylül 2012 tarihleri arasında toplam 1883 iş kazasında 1753 yaralanma 43 ölüm olayı gerçekleşmiştir” (Toktan, 2012).

ILO rakamlarına göre: Kriz öncesi tahminlere göre dünyada her 15 saniyede bir i ç i kazaları veya meslek hastalıkları nedeniyle hayatını kaybetmektedir.

Her gün yaklaşık 6 bin 300 ki i i kazası veya meslek hastalıkları nedeniyle ya amını kaybetmektedir. Her yıl yaklaşık olarak 360 bin ki i i kazası, 1 milyon 950 bin ki i meslek hastalıklarından dolayı ya amını yitirmektedir.

Her yıl 270 milyon i kazası meydana gelmekte ve 160 milyon ki i meslek hastalığına yakalanmaktadır.

Her yıl, ço unlukla geli mekte olan ülkelerde, zehirli maddelerden dolayı 651 bin i ç i ya amını yitirmekte ve dünyada meydana gelen cilt kanseri hastalarının % 10'unun i yerlerinde zehirli maddelerle temas yüzünden olu tu u belirtilmektedir. ILO'ya göre bildirim ve kayıt sistemindeki eksiklikler nedeniyle ço u ülke için gerçek rakamların daha yüksek olması kaçınılmazdır.

Her yıl asbest yüzünden 100 bin ki inin ya amını yitirdi i tahmin edilmektedir. Üstelik dünyada asbest üretimi 1970'lerden bugüne sürekli azalmasına ra men, geçmi dönemde temasta bulunanlar için risk hala devam etmektedir.

Her yıl silis tozundan kaynaklanan ve ölümcül bir akci er hastalığı olan silicosis, 10 milyonlarca insanın hayatını etkilemektedir. Latin Amerika'da maden i ç ilerinin %37'si bu hastalığa yakalanmıştır. Bu oran 50 ya ın üzerindeki i ç ilerde %50'ye yükselmektedir. Hindistan'da ta kalem i ç ilerinin %50'si ve ta kırma i ç ilerinin %36'sı bu hastalığa yakalanmış durumdadır.

ILO'ya göre tüm dünyada istihdam açısından önemli bir yer tutan in aat sektöründe oldukça yüksek sayıda i kazası ya anmaktadır. Sektörde mekanizasyon artmasına kar ın el eme i büyük bir rol oynamaktadır. ILO rakamlarına göre tüm dünyada in aat sektöründe her yıl 60.000 ölümcül kaza ya anmakta ve buna göre her 10 dakikada bir ki i bu ekilde i kazası sonucu ya amını yitirmektedir.

2.8. Genel Çerçeve

Dünyada oldu u gibi ülkemizde de i kazaları ve meslek hastalıklarının önemli bir sorun olarak kar ımıza çıkması, sanayile menin geli imi, i çi sa lı ı ve i güvenli ine ili kin gerekli düzenleme ve yatırımların yapılmamasından dolayı yo unluk kazanmaktadır. Bilim, teknoloji ve sanayile me toplumsal de i imlerin nedenlerini olu turmaktadır. Bilim teknolojiyi, teknoloji sanayile meyi ve artı de eri yüksek ürünü getirerek toplumların refah düzeyini yükseltmektedir. Hızlı geli en bilim, teknoloji kalkınma ve sanayile me süreçleri kusursuz ülkelerin geli me süreçlerine birçok faydalar sa lamı tır. Ancak çalı ma ya amı ve güvenli i için aynı ba arının sa landı mı söylemek güçtür. Sanayile me ve kalkınmanın bedeli; asla iyi geli memi , yeterli derecede beslenmeyen, i kazalarından ve meslek hastalıklarından gere i gibi korunmayan, i siz kalma ve i ini kaybetme korkusu ya ayan, örgütlenmeleri engelleyen, sosyal güvenli inden endi e duyan bir çalı an kesim olmamalıdır. Kısacası insanın refahı, mutlulu u, sa lı ı ve güvenli inden ödün veren bir sanayile me ve kalkınma anlayı ı benimsenemez. Geli mi ülkeler yasal önlemlerle toplumsal e itim ve bilinçlendirmeyle sorunun çözümü yönünde oldukça mesafe kat ederken, bizim gibi sanayile mesini tamamlayamamı , sanayi ve demokrasi kültürü geli memi , ele tiri, öneri ve denetim sistemati inin geli medi i ülkelerde yara kanamaya devam etmektedir.

Ülkemizde gerek mevcut yasaların yetersizli i, gerekse Avrupa Birli i Mevzuatına uyum çalı maları çerçevesinde i sa lı ı ve i güvenli inin çok daha kapsamlı ve ayrı bir yasa olarak düzenlenmesi yoluna gidilmi ve bu çerçevede 35/2008 sayılı

Sa lı ı ve Güvenli i Yasası hazırlanmı . Bu yasaya ba lı olarak Sa lı ı ve Güvenli i Hizmeti Veren Ki ilerin Sertifikalandırılması ve Kurulu ların Yetkilendirilmesi Tüzü ü (sayı 679) 2010 hazırlanarak i sa lı ı ve güvenli i uzmanları yeti tirilmi tir. Bunun yanında Avrupa Birli i Direktifleri yasalla tırılarak tüzük haline getirmek sureti ile uygulamaya konmu tur. Ancak bütün bu önlemlere ra men i kazaları kaçak i çilik ve i kazalarına ba lı ölümler sonlanmamı tır.

Oysa bir ülkenin i ç i sa lı ı ve i güvenli ine yönelik politikaları o ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel geli mi lik düzeyi ile do ru orantılıdır. Ekonomileri zayıf olan, sosyal devlet kavramının gereklerinin uygulanmadı ı ülkelerdeki i ç i sa lı ı ve i güvenli inin geli imi, geli mi ülkelere göre daha yava geli me göstermektedir.

ç i sa lı ı ve i güvenli inde temel amaç; çalı ma ya amında çalı anların sa lı na zarar verebilecek hususların önceden belirlenerek gereken önlemlerin alınması, rahat ve güvenli bir ortamda çalı malarının sa lanması, i kazaları ve meslek hastalıklarına kar ı çalı anların psikolojik ve bedensel sa lıklarının korunmasıdır.

Bu açıdan gerek küresel ölçüde gerekse ulusal düzeyde sermayenin yönelimlerini ve kendini yenileme süreçlerini kavramak gerekmektedir. Büyük irketler küresel ölçekteki i letmeler için birle me e ilimi gösteren ulusal düzeydeki i letmeler ise esnekli i artırarak bu süreçteki pazar payını korumaya çalı maktadır. Bu amaçla, irketi ba ımsız ve merkezi kontrolün dı ında çalı an daha küçük ve daha fazla birimlere parçalama, küçük birimlerin etkilerini kaynak dı ında bırakma, küçük i letmeleri alt i verenlere (ta erona) verme ve esnek çalı ma organizasyonuyla geli tirmeye yönelinmektedir. Bu e ilimin gelecekte daha fazla artaca ı ve sendikasıyla tırma ile daha olumsuz çalı ma ko ulları, tek yanlı bilgilendirme ve daha dü ük ücretlendirmelere yol açacaktır.

Çalı ılan ortamın ve üretim sürecinin yetersiz ve olumsuz ko ulları, çalı anların en temel hakkı olan sa lıklı ya ama ve çalı ma hakkını tehdit etmektedir. Bu nedenle i ç i sa lı ı ve i güvenli i konusunda gerekli önlemlerin alınması bir zorunluluk olmaktadır. kazalarının ve meslek hastalıklarının ortadan kaldırılması, bilimsel ve teknolojik geli melerin sa ladı ı olanakların bu alana yönelik olarak geli tirilmesi, bilimsel ara tırmaya dayalı riskin do ru tanımlanması, planlı çalı ma ve üretim sürecindeki geli melerin bilimsel yöntemlerle incelenmesi ve nihayet güvenlik önlemlerinin arttırılmasıyla sa lanabilir.

ç i sa lı ı ve i güvenli i, tıp bilimleri, mühendislik bilimleri ve sosyal bilimleri içeren çok bilimli bir konudur.

Tıp ile içi sa lı ın do rudan ba ını çıkarsamak mümkündür. Mühendislik bilimlerinin içi sa lı ı ve i güvenli iyle ilgisi ise iki kümede toplanabilir. Bunlardan birincisi dolaylı katkılardır. Bunlar arasında, yangına yönelik önlemleri, kaldırma iletme araçlarının, basınçlı kapların, elektrik sisteminin ve bazı Periyodik kontrollerini sayabiliriz. Di er bir küme ise mühendislik bilimlerinin yaptı ı do rudan katkılardır. Bunlar arasında, ortam ölümlerini, i yeri ortamına yönelik toplu önlemleri sayabiliriz.

Sosyal bilimler ise; hukuktan e itime, sosyal güvenlikten i letmeye, psikolojiden sosyoloji ve sosyal antropolojiye kadar birçok bilim dalını içermektedir. Dolayısıyla içi sa lı ı ve i güvenli inin çok bilimli karakterinin bir uzantısı olarak, e güdüm halinde ve çok sayıda uzmandan olu an bir hizmetin sunulması zorunluluk olmalıdır.

2.9. içi Sa lı ı ve Güvenli i Kavramının Dünya ve lkemizdeki Geli imi

nsanlı ın varlı ını koruyup geli tirmek amacıyla, do a olaylarına ve vah i hayvanlarla sava ımı ile ba layan ve giderek geli en çalı ma eylemi, insanlı ın tarihsel geli iminde büyük rol oynamı tur. nsanlık, tarih boyunca ya amını sürdürmesi için gerekli olan yiyecek, içecek, giyecek, konut gibi temel gereksinimlerini ancak çalı ma eylemiyle sa layabilmi tir. nsanlı ın kendi yaptı ı i aletlerini çalı ma eyleminde kullanmaya ba laması toplumsal ya amında büyük bir a ama olmu tur. Böylece insanlar yaptıkları i aletleri ile do ayı denetim altına alma ve sürekli olarak dn trme olana ına kavu mu lardır. nsanlı ın temel gereksinimlerini kar ılayabilmek amacıyla maddi servetlerin üretiminde kendine büyük faydalar sa layan i aletlerine olan gereksinimi giderek artmı ve bu da yeni üretim araçlarının geli tirilmesine yol açmı tur. nsanlı ın tüm tarihsel süreci içerisinde çalı ma ortamı, üretim araçları ve çalı an insan sürekli etkile im içinde olmu tur. Bunun sonucunda da e itli sa lık ve güvenlik sorunları gündeme gelmi tir. içi sa lı ı ve i güvenli i konusunun de i ik a amalarından geçerek günümüzdeki bilimsel anlamını kazanması çok uzun tarihsel süreç içinde olmu tur. Birçok uzmanlık alanından bilim insanlarının çalı maları sonucunda günümüzde bir bilim dalı haline gelen içi sa lı ı ve i güvenli i, üretim sürecindeki ve toplum ya amındaki de i melere ba lı olarak

gelişim göstermiştir. Tarih boyunca çalıma yaamındaki gelişmeler, işçisahlı ve iş güvenli konusundaki gelişmelere de kaynaklık etmiştir.

2.10. Dünyadaki Gelişmeler

Bu bölümde (2.10) bilgiler (TMMOB Oda Raporu işçisahlı ve iş güvenli 4. Baskı Nisan 2012 yayını no MMO 590)'dan alınmıştır.

Çalıma yaamındaki gelişmelerin yarattığı sorunların çözümü için yapılan çalımlar işçisahlı ve iş güvenli inin gelişiminde de temel unsurlar olmuştur. Yapılan işlemler arasında ilkinin tarihesi oldukça eski çalara dayanmaktadır.

İşçisahlı ve iş güvenli inin gelişimine baktığımızda ilkel toplumlarda çalımların sahlını korumaya yönelik neler yapıldığına ilişkin somut bulgulara rastlanmamıştır. Bugünkü anlamda işçisahlı ve iş güvenli i olarak tanımlanabilecek çalımlar ilk olarak kölecilerden eski Roma'da gözlenmiştir. Bu dönemde birçok bilim insanı bugün bile geçerli sayılabilecek çalımların sahlık ve güvenli ine yönelik öneri ve savlar ileri sürmüşlerdir. Bunlardan ünlü tarihçi Herodot ilk kez çalımların verimli olabilmesi için yüksek enerjili besinlerle beslenmeleri gerektiğine de inmiştir. Hipokrat ilkinin zararlı etkilerinden söz etmiş, kurun kolisini tanımlamış, halsizlik, kabızlık, felçler ve görme bozuklukları gibi belirtileri saptamış ve bulguların kurun ile ilişkisini açık bir biçimde ortaya koymuştur.

Milattan önce 200 yıllarında Hipokrat'ın çalımlarını daha da geliştiren Nicander, kurun kolisi ve kurun anemisini incelemiştir ve bunların özelliklerini tanımlamıştır. Bu dönemde yapılan çalımlar sahlık ve güvenlik sorunlarının saptanması ve tanımı ile sınırlı kalmamış, zararlı etkilerinden korunma yöntemleri de geliştirilmiştir. Nitekim milattan sonra 23 ile 79 yılları arasında yaşamı olan Plini, çalıma ortamındaki tehlikeli tozlara karşı çalımların korunması amacıyla maske yerine geçmek üzere balarına torba geçirmelerini önermiştir. Juvanel ise, özellikle demircilerde görülen göz yakınlmaları ve göz hastalıklarınının yapılan işten kaynaklandığını, sürekli olarak ayakta çalımlarda varislerin oluşabileceğini açıklamıştır.

Dünyada ilk mineroloji bilgini olarak bilinen ve 1494 ile 1555 yılları arasında yaşamayan Georgius Agricola, iş kazaları üstünde de durarak sorunları ortaya koymuş ve önerilerde bulunmuştur. Zamanla jeoloji, madencilik, metalurji bilgilerini de kapsayan önemli bir yapıtı ortaya koymuş, söz konusu kitabında, tozu önlemek için maden ocaklarının havalandırılması gerektiğini belirtmiş, iş kazaları ve iş güvenliği yöntemleri konusunda önerilerde bulunmuştur. Kitabın işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden önemi, iş ile sağlık arasındaki ilişkiyi açık olarak belirtmiş, sorunların saptanması ile kalmayıp korunma yöntemlerini de önermiş olmasıdır.

1633 ile 1714 yılları arasında yaşamayan İtalyan hekim Bernardo Ramazzini, 1713 yılında yayınladığı "De Morbis Artificum Diatriba" isimli kitabında özellikle iş kazalarını önlemek için, iş yerlerinde koruyucu güvenlik önlemlerinin alınmasını önermiştir. Asıl uzmanlığı epidemiyoloji olduğu halde ilk kez çalışanların yaptıkları iş ile hastalıkları arasında bağlantı kurmuş ve meslek hastalıkları konusunda işçi sağlığının kurucusu sayılmıştır. Ramazzini işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili sayısız çalışmalar yapmış, çok önemli bilimsel görüş ve öneriler getirmiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili korunma yöntemleri üzerinde durmuş, iş yerlerinin sıcaklık derecesinden, iş yeri havasında bulunabilecek zararlı etkenlerden ve bunların giderilmesi için alınması gerekli önlemlerden ve havalandırma yöntemlerinden söz etmiştir. İş yerlerindeki çalışma ortamından kaynaklanan olumsuz koşulların düzeltilmesi ile iş veriminin artacağını ileri sürmüştür. İş yerlerinde işçinin çalışma eklinin, iş ve işçi uyumunun sağlığı ve iş verimi üzerinde etkili olduğu düşünülmesini ortaya koyarak ergonomi ilkelerini daha 17'inci yüzyılda açıklamıştır. Sanayi devrimi ile başlayan bilimsel teknolojik gelişmeler sadece makine ve tezgah yapımıyla sınırlı kalmamış, metalurji ve kimya sanayi alanında da büyük gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeler sonucu çalışanların sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olacaktır hiç düşünülmeden birçok kimyasal madde üretimde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemdeki üretim araç ve yöntemlerinin niteliği üretimde kullanılan zararlı ve zehirli maddelerin gaz ve dumanlarının çalışma ortamına yayılmasına neden olmuştur. İş yerlerinde sağlığı ve güvenlik yönünden hiçbir önlem alınmadığından çalışma ortamındaki yoğunluğu büyük miktara varan bu maddelere uzun süre maruz kalan işçilerin sağlığı önemli ölçüde bozulmuş ve meslek hastalıklarına yakalanarak yaşamalarını yitirmelerine neden olmuştur.

Sanayi devrimi sonrası çalı ma ya amındaki niteliksel de i imlerin yaratt ı sorunlar giderek daha çok toplumsal huzursuzluklara yol açmı tır. Uzun çalı ma süreleri, dü ük ücretler, sa lıksız ve güvensiz çalı ma ko ulları, çok sayıda çocuk ve kadının a ır i lerde çalı tırılmaları her yerde sanayile menin hızına ve yo unlu una göre tepkiler yaratmı tır. Sanayi devrimi sonucu ya anan hızlı makinele menin yaratt ı olumsuz ya am ve çalı ma ko ullarına kar ı i çilerin tepkileri önceleri makinelere yönelmi , çok geçmeden sorunları makinelerden de il, gerekli sa lık ve güvenlik önlemlerinin alınmamasından kaynaklandı ı anla ılmı tır.

Sanayi devriminin yaratt ı olumsuz çalı ma ve ya am ko ullarını iyile tirmek, çalı anların sa lı ını korumak ve i güvenli ini sa lamak amacıyla birçok yasal, tıbbi ve teknik çalı ma yapılmı tır. ç i sa lı ı ve i güvenli inin bir bilim olarak geli mesi bu dönemde yapılan çalı maların sonucunda olmu tur.

Bu dönemde ngiliz parlamento üyesi Antony Ashly Cooper çalı ma ko ullarını düzeltmek amacıyla, çalı ma saatlerinin azaltılması, maden ocaklarında ve fabrikalarda çalı tırılan kadın ve çocukların korunmasını öngören yasalar çıkarılması konusunda çaba harcamı tır. 1802 yılında “Health and Moral Act of Apprentice” adlı yasa çıkarılmı tır. ngiltere’de i ç i sa lı ı ve i güvenli iyle ilgili olarak çıkartılan bu ilk yasa çalı ma saatini günde 12 saat olarak sınırlamı , i yerlerinin havalandırılmasını öngörmü tür. 1847 yılında çıkarılan “On Saat Yasası” ile çalı ma saatleri sınırlandırılmı tır.

Bu çalı malardan etkilenen Michel Sadler 1832 yılında parlamentoya yeni bir yasa önerisi getirmi ve 1833 yılında “Fabrikalar Yasası” adı altında yürürlü e girmesini sa lamı tır. Bu yasa ile fabrikaların denetimi müfetti atanması zorunlu kılınmı , 9 ya ın altındaki çocukların i e alınması ve 18 ya ından küçüklerin ise 12 saatten fazla çalı tırılmaları yasaklanmı tır. 1842 yılında yapılan ba ka bir yasal düzenlemeyle de kadınların ve 10 ya ından küçük çocukların maden ocaklarında çalı tırılmaları yasaklanmı tır. 1844 yılında ise i yerlerindeki hekimlerin sorumlulukları geni letilerek sa lık açısından tehlikeli yerlerde çalı anların sa lık kontrolleri de bu hekimlerin görevleri arasına alınmı tır.

Avrupa’da bu geli meler ya anırken, Amerika’da ise hızlı sanayile menin yaratt ı olumsuz çalı ma ko ullarının önlenmesi için eyalet hükümetleri kendi

bünyelerinde gerekli gördükleri önlemleri alma konusunda yetkilendirilmiştir. Çi sa lı ı ve i güvenli i çalı malarında Massachusetts eyaleti öncülük etmiş ve 1836 yılında çocuk i çilerle ilgili bir yasa çıkarılmıştır. 1867 yılında ise özel denetim yasasının uygulanmasını sağlayacak örgüt kurulmuştur, istatistik veri toplama çalı malarıyla birlikte çalışmıştır. Daha sonra federal hükümet iş yerlerinin sağlık ve güvenlik yönünden denetimi sorumluluğunu kendi üzerine almıştır. ABD'deki işçi sa lı ı ve i güvenli i ile ilgili gelişmelere 1869 ile 1970 yılları arasında başkanlık yapan Alice Hamilton'un çalı maları büyük katkı sağlamıştır. 1910 yılında kurulan sanayide görülen zehirlenmeleri incelemeye başlamış, işverenlerin tepkilerine rağmen çalı malarını sürdürmüştür ve çalı ma ko ullarının düzeltilmesi için uygulanacak kontrol yönetmeliğinin geliştirilmesini sağlamıştır.

Sosyalist ülkelerde ise sistem kendi içinde denetim mekanizması kurmuş ve denetimin çalı anlarca yapılması sağlanmıştır. SSCB'nin ilk Sağlık Bakanı Alexander Semashko başımsız sağlık örgütleri kurulması ve bunların özellikle koruyucu sağlık hizmetlerinde uygulanması konusunda önemli çalı malar yapmıştır. 1922 yılından sonra birçok eğitim, araştırma merkezi ile enstitüleri kurulmuş, işçi sa lı ı ve i güvenli i konusunda önemli çalı malar yapmıştır.

On dokuzuncu yüzyıldan itibaren sanayi devriminin yarattığı olumsuz çalı ma ko ullarının düzeltilmesinin sağlanması amacıyla sendikalar, işçi sa lı ı ve i güvenli i ile ilgili yasaların hazırlanması ve yaptırımlar uygulanması konusunda çeşitli etkinliklerde bulunmuşlardır. Daha on sekizinci yüzyılda Avrupa'da gelişmeye başlayan sosyal güvenlik ilkeleri on dokuzuncu yüzyılda yaygınlaşmış, çeşitli sigorta kurumları kurulmuş ve iş kazaları ile meslek hastalıkları sigortası uygulanmaya başlanmıştır. Dünyadaki meslek hastalıkları ve iş kazalarının önlenmesine yönelik çalı malarda sendikaların katkıları yanında, 1919 yılında faaliyetine başlayan Uluslararası Çalı ma Örgütü (ILO) "Milletler Cemiyeti"ne başlı olarak bu konuda önemli çalı malar yapmış ve 1946 yılında Birleşmiş Milletler ile imzaladığı anlaşmanın sonucu BM'nin uzmanlık kuruluğu durumuna gelmiştir. Uluslararası Çalı ma Örgütü'nün (ILO) en önemli çalı ma alanlarından biri çalı ma ya mını ve sosyal ko ullarla ilgili uluslararası standartları oluşturmaktadır. Bugüne kadar oluşturduğu çok sayıda uluslararası sözleşme ve tavsiye kararlarının özellikle 70 tanesi işçi sa lı ı ve i güvenli iyle ilgilidir.

Uluslararası sözleşmeler onaylayan ve taraf olan devletler açısından ba layıcıdır ve sözleşmelerle tanınan hakların yerine getirilmesi gerekmektedir.

2.11. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de i ç i sa lı ı ve i güvenli inin tarihsel gelişimi çalışmaya amındaki gelişmelere ba lı olarak benzer a amalardan geçmiştir. Meslek hastalıklarının ve i kazalarının önemli bir sorun olarak gündeme gelmesi sanayilemenin gelişimi ile yorulmuş kazanmıştır. Sorunların yorulmuş ve toplumsal tepkilere ba lı olarak da çözüm önerileri üretilmesi ve yama geçirilmesine yönelik çalışmalar i ç i sa lı ı ve i güvenli i konusundaki etkinliklere ivme kazandırmıştır.

Kıbrıs’ta i ç i sa lı ı ve i güvenli i alanında kullanılan en eski mevzuat İngiliz dönemine dayanmaktadır. Bu dönemde bu konudaki en temel yasa Fabrikalar Yasası’dır (Fasıl 104). i ç i sa lı ı ve i güvenli i konusundaki düzenlemeleri içeren bu yasa zamanına göre teknik anlamda son derece gelişmiş olmakla birlikte, kapsama alanı olarak tüm i yerlerine uygulanabilir değildir. Yasa sadece fabrika ve atölyeleri kapsıyordu ve bu açıdan oldukça yetersizdi. Fabrikalar Yasası bazı küçük tadilatlarla 1992 yılına kadar uygulandı.

Fabrikalar Yasası 1992 yılında yürürlükten kaldırılmış ve yerine Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). Sözleşmelerine uygun i yasası adı ile yeni bir yasa yürürlüğe konulmuştur. yasasında i sa lı ı ve güvenli i hususları bir bölüm halinde yer almaktadır.

Süreç içinde i ç i sa lı ı ve i güvenli i alanındaki mevzuatın yetersizliği görülmüştür. Özellikle 2004 yılından itibaren başlatılan Avrupa Birliği Mevzuatına uyum çalışmaları çerçevesinde i ç i sa lı ı ve i güvenli i ele alınmış ve (AB). Mevzuatına uyumlu “ Sa lı ı ve Güvenli i Yasası” hazırlanmıştır. “2008 yılında KKTC Meclisince kabul edilen ve Mart 2009’da resmen yürürlüğe giren bu yasa, uygulamayı sağlayacak bazı tüzüklerin geç tamamlanması nedeniyle, Eylül 20011’de uygulamaya konulmuştur.”(Gürpınar, 2012)

KKTC’ Sa lı ı ve Güvenli i Yasası (35/2008). i ç i sa lı ı ve i güvenli i çalışmalarını dinamik bir süreç olarak ele alan, tüm çalışanların ve yöneticilerin sürece katılımını amaçlayan ve i letmelerde bir i sa lı ı ve güvenli i yönetim

modelinin olu turulmasını öngören bir anlayı la hazırlanmı tır. Avrupa Birli i'nin 89/391 sayılı “ Yerlerinde alı anların Sa lık ve Güvenli inin Korunmasına Dair ereve Direktif”le uyumlu olan yasa, bu konuda hem i verenlere, hem de çalı anlara sorumluluk yüklemektedir.

KKTC'de Sa lı ı ve Güvenli i (35/2008). Yasasının amacı; i yerlerinde ve i te çalı anların sa lık, güvenlik ve refahın sa lanması ve iyile tirilmesi için alınacak önlemleri belirlemektir (madde.3). Yasanın kapsamı ise; KKTC sınırları içerisindeki kamu ve özel sektöre ait tüm i veya i yerleri ile i verenlere, bir i veren ile istihdam ili kisi olan çalı anlara ve bu i yerlerinde e itim amaçlı stajyer ve ırac olarak bulunanlara uygulanır. Ayrıca bu yasa kuralları silahlı kuvvetlerde ve polis te kilatında çalı an sivil personele de uygulanır (Madde.4). i sa lı ı ve i güvenli i ile ilgili bakanlık çalı ma ve Sosyal Güvenlik Bakanlı ına ba lı çalı ma Dairesidir.

BÖLÜM III

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE (KKTC) DURUM

3.1. KKTC'de Sağlık ve Güvenliği

Sağlık ve güvenliği çalışanları mesleki risklerden korumak veya bu riskleri en aza indirmek amacıyla iş yerlerinde veya işletme yürütülen faaliyetlerin tüm amaçlarında planlanan ve uygulanan çalışanların çalışma kapasiteleri, yetenekleri ve sağlıklarını korumak amacıyla alınmış tüm koruyucu faaliyetleri anlatır (KKTC Sağlık ve Güvenliği Yasası "35/2008").

Kıbrıs'ta iş sağlığı ve güvenliği alanındaki ilk çalışmalar İngiliz döneminde görülmüştür. Madenciliklerinde rahatsızlıkların ortaya çıkması ile Cyprus Mines Corporations (CMC) ve bunun yanı sıra küçük çaplı imalat ve tamirat atölyelerinde çalışanlarda sağlık sorunlarının ortaya çıkması ve bu iş yerlerinde çeşitli kazalarının baş göstermesi sonucunda çalışanların zarar gördüğü gözlemlenmiştir.

İngiliz döneminde, bu konuda yapılan en temel düzenleme Fasıllık 104 Fabrikalar Yasası'dır. Fabrikalar Yasası, fabrika tanımı içine giren tüm iş yerlerinde alınması gereken sağlık ve güvenlik tedbirlerini içermektedir. Teknik kapsamı itibarıyla son derece geniş kapsamlı bir yasadır. Bu yasa içerisinde makine koruyucularından, kişisel korunma tertibatına, iş yerlerindeki termal ortamlardan, tuvalet, lavabo gibi hijyenik koşullara kadar bir çok hususta zamanına göre oldukça tatminkar düzenlemeler mevcut idi. Ancak bu yasanın zayıf yönü kapsama alanı idi. Çünkü bu yasanın uygulandığı iş yerleri sadece fabrika tanımı içine giren iş yerleri idi. Bu tanım ise herhangi bir ürünün imalatı, tamirata ve tadilatı gibi faaliyetleri kapsamaktaydı. Bunun dışında kalan iş yerlerinde sanki iş sağlığı ve güvenliği sorunu yokmuş gibi algılanıyordu. Örneğin haberleşme, ulaşımlık, ticaret gibi sektörler. Oysa günümüz anlayışında iş sağlığı ve güvenliği bütün faaliyet alanlarında ve bütün işletmeler için önemli bir kavramdır.

1956 Fasıl 104 Fabrikalar Yasası 1992 tarihine kadar yürürlükte kaldı. 1992 yılında günün artlarına göre düzenlenen Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte (22/1992 Yasası) Fabrikalar Yasası yürürlükten kaldırıldı. Yasası'nda iş sağlığı ve güvenliğini düzenleyen 54'üncü ve 55'inci maddeler mevcuttur.

Bu maddeler altında tüzükler hazırlanıp yürürlüğe konuldu. Yasası altında hazırlanıp yürürlüğe giren Tüzükler şunlardır:

1- İşyerlerinde İşçi Sağlığı ve Güvenliği Tüzüğü.(1992)

2-Basınçlı Kaplar Denetim Tüzüğü.(1992)

3-Kaldırma Cihazları ve Aksamaları Denetim Tüzüğü.(1992)

4-Asansörler Denetim Tüzüğü.(1993)

5- İnşaatlarda İşçi Sağlığı ve Güvenliği Tüzüğü.(1998)

2008 yılına kadar KKTC' de iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yasal düzenlemeler

Yasası ve bu yasa altında çıkarılmış olan tüzüklerden ibarettir. Yıllar içerisinde bir yandan pratik uygulamanın getirdiği ihtiyaçlar, öte yandan Avrupa Birliği mevzuatlarına uyum çalışmaları çerçevesinde iş sağlığı ve güvenliğinin çok daha kapsamlı bir şekilde ve ayrı bir yasa olarak düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede 2008 yılında 35/2008 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası hazırlanmıştır. Bu yasa konuyu çok daha geniş boyutta ve günün ihtiyaçlarına göre ele almaktadır. İşçilerin ve işverenlerin yükümlülükleri, sorunların çözümünde işçilerin katılımı ve bilgilendirilmesi, risk değerlendirilmesi gibi yeni ve modern unsurlar yasa içerisinde yer almaktadır. Bu ekli ile yasa iş sağlığı ve güvenliğini sürekli devam eden dinamik bir süreç olarak ele almaktadır. Bu yasada yeni bir unsur da iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarında uzmanlaşmaya ve profesyonel hizmete yer verilmesidir. Bu yasa altında çıkarılmış olan işyerlerinde Risk Değerlendirmesinin Esasları Tüzüğüne (2010) göre bütün işyerlerinde mevcut olan risklerin bilimsel kriterlerle tespit edilmesi, sınıflandırılması ve bunları önlemek için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Risk Değerlendirmesi Raporu hazırlanması gerekmektedir. Bu raporu hazırlama yetkisi Çalışma Dairesi tarafından yetkilendirilmiş olan iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarına aittir. Daire bu yetkilendirmeyi yaparken bu konuda

kapsamlı bir kurs düzenlemekte, bu kursa katılıp kurs sonunda yapılan sınavlarda başarılı olanlara uzmanlık sertifikası vermektedir.

Sağlık ve Güvenlik Yasası altında 2009 yılında altı tane, 2010 yılında ise iki tane olmak üzere toplam sekiz tüzük hazırlanıp yürürlüğe konmuştur. Bu yasa yürürlüğe girerken Yasası altında çıkarılmı olan Fabrika ve Yerlerinde Çi Sağı ve Güvenlik Tüzüğü(1992) yürürlükten kaldırılmıştır. Yasası altında çıkarılmı olan diğer tüzükler yeni yasanın tüzükleri ile birlikte halen yürürlükte dir.

35/2008 sayılı Sağlık ve Güvenlik Yasası altında çıkarılmı olan ve halen yürürlükte olan tüzükler ve bunların ilgili oldu u AB Direktifleri şunlardır:

1- Yerlerinde Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Tüzüğü (Sayı 335.Direktif 89/654/EEC) 2009

2-Çalışanlar Tarafında Kullanılan Ekipmanlarının Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Tüzüğü (Sayı 336.Direktif 89/655/EEC .104/EC) 2009

3-Kişisel Koruyucu Donanımın Yerlerinde Kullanımı Tüzüğü (Sayı 337.Direktif 89/656 EEC) 2009

4-Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Tüzüğü (Sayı 338. Direktif 92/58/EEC)2009

5-Yüklerin Elle Taşınmasında Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Tüzüğü (Sayı 339. Direktif 90/269/EEC) 2009

6-Çalışanların Maruz Kaldığı Gürültü Risklerine Karşı Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Tüzüğü (Sayı 339.Direktif 90/269/EEC) 2009

7- Yerlerinde Risk Değerlendirmesi Esasları Tüzüğü (Sayı 680) 2010

8- Sağlık ve Güvenlik Hizmeti Veren Kişilerin Sertifikalandırılması ve Kurulların Yetkilendirilmesi Tüzüğü (Sayı 679) 2010

Bu gün i sa lı ı ve güvenli i alanında uygulamada ideal düzeyde olmasa bile, yasal altyapı bakımından gerek (ILO) Uluslararası Çalı ma Örgütü normları, gerekse (AB) Avrupa Birli i Direktifleri yönünden KKTC’de önemli düzenlemelerin mevcut oldu unu söylemek mümkündür. Ancak bütün bu önlemlere, yasalara ve tüzüklere ra men, maalesef Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde her yıl yakla ık olarak 250-300 i kazası meydana gelmekte ve bu kazalarda 6 ile 10 ki i hayatını kaybetmektedir. Dolayısıyla uygulamada ciddi bir eksiklik oldu unu söylemek mümkündür. Bu eksiklikte, denetim fonksiyonunu yapması gereken Çalı ma Dairesinin kurumsal kapasitesinin yetersiz olmasının önemli bir payı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, i sa lı ının ve güvenli inin toplum içerisinde bir kültür olarak benimsenmemesi gerek i verenler gerekse çalı anlar arasında i güvenli i bilincinin yaygınla mamı olması da önemli bir etkidir. (Gürpınar, 2012)

3.2 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Sosyo-Ekonomik Yapısı

Bu bölümdeki (3.2) bilgiler KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı 2011–2015 Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Özel Sektör Stratejisi yayınından alınmı tır.

3.2.1 Co rafya

Kıbrıs Adası, ticaret yollarının kesi ti i üç kıtanın ortasında Do u Akdeniz’de yer almaktadır. Sicilya ve Sardunya’dan sonra Akdeniz’deki üçüncü büyük adadır. Adanın toplam alanı, 9,251 kilometre karedir.

KKTC’ye ait alan, 3,242 kilometre karedir. En yakın kom u ülkesi, kuzeyde 65 kilometre uzaklıkta olan Türkiye’dir.

KKTC be bölgeye ayrılmı tır:

Lefko a

Gazi Ma usa

Girne

Güzelyurt

skele

Ba kent Lefko a, KKTC'nin en büyük ehidir. Di er önemli kasabalar, sahil erisinde yer alan Gazi Ma usa ve Girne'dir.

Resmi dil Türkçe olmasının yanında ngilizce resmi ve ticari çevrelerde yaygın bir ekilde konu ulmakta ve bilinmektedir.

Dini slam dinidir ve toplumun %99'u Müslüman'dır.

3.2.2 klim

Yılın 300 günü güne li olan KKTC tipik Akdeniz iklimine sahiptir. Yazları kuru ve sıcak, kılı ları ılımandır. Ya ılı ların yo un oldu u dönem, Kasım ve Mart ayları arasındaki dönemdir. Ocak ayı en so uk aydır, en dü ük derece 16 santigrat derecedir. En sıcak ay A ustos ayıdır, en dü ük derece 21 santigrat derece ve en yüksek derece ise 35 santigrat derecedir.

3.2.3 Demografik özellikler

30 Nisan 2006 tarihinde yapılan Nüfus sayımının ve Konut Birimi'nin nihai sonuçlarına göre, KKTC'nin de-facto nüfusu 256,644'dür. Kilometre kareye dü en ki i sayısı, 79,16'dır.

A a rdaki tabloda, DPÖ istatistiklerine göre 2003-2008 yılları arasında nüfus konusunda bilgi, nüfus artı oranı (%) ve nüfus yo unlu u gösterilmektedir. 2006 sonrasındaki yıllar ile ilgili sayıların, Genel Nüfus ve Konut Birimi Sayımları'na dayalı planlamalara yönelik oldu u belirtilmektedir.

Tablo 3.1 Nüfus Temel Göstergeleri (2002-2008)

Gösterge	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Nüfus	213,491	215,790	218,066	220,289	257,513	268,011	274,436
Nüfus artı hızı (%)	1.1	1.1	1.1	1.0	16.9	4.1	2.4
Nüfus Yo unlu u	65.9	66.6	67.3	68.0	79.4	82.7	84.7
Kaba do um hızı (Binde)	15.0	15.0	16.0	16.0	14.9	15.0	15.4
Kaba ölüm hızı (binde)	8.0	8.0	8.0	7.0	6.7	6.8	6.8
Do al artı hızı (%)	0.7	0.7	0.8	0.9	0.8	0.9	0.9
Bebek ölüm hızı(bin canlı do umda)	10.0	10.0	10.0	9.0	15.8	15.0	14.3
Toplam do urganlık hızı	1.8	1.8	1.9	1.9	1.8	1.8	1.8
Do um sırasında ya ama olasılı ı (yıl) 4							
Erkek	71.0	71.0	71.0	71.0	71.4	71.5	71.7
Kadın	75.6	75.6	75.6	75.6	76.0	76.2	76.4

2006 yılı ortasından itibaren, Genel Nüfus ve Konut Birimi Sayımlarına dayalı me ru toplum planlamaları gösterilmektedir, (Devlet Planlama Örgütü, 2009)

Tablo 3.2. 2006 Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre, Nüfusun Bölge ve Alt Bölgelere Göre Da ılımı

Kaza	Toplam	ehir	Kırsal Bölge
Toplam	256,644	146,831	109,813
Lefko a	84,776	56,052	28,724
Gazi Ma usa	63,603	39,231	24,372
Girne	57,902	24,876	33,026
Güzelyurt	29,264	19,923	9,341
Yeni skele	21,099	6,749	14,350

Kaynak: (Devlet Planlama Örgütü 2006)

3.2.4. Gücü ve stihdam

2009 Hane halkı i gücü anketine göre, i piyasasına ili kin olarak, KKTC'deki i gücü, 104,491 ki iden olu maktadır; 91,550 veya %87,6 çalı an ve 12,941 veya %12,4 i siz.

Çalı an i gücünün ço unlu u (%46) hizmet sektöründe çalı makta, bunu kamu sektörü (%30,2), in aat (%10) endüstri (%9) ve tarım (%4,8) izlemektedir.

A a ıdaki tablo, Devlet Planlama Örgütü tarafından 2009 yılında yapılan bir Ankete göre Hane halkı i gücünün ana göstergelerini göstermektedir:

Tablo 3.3 Hane halkı gücü Anketi – Ana Göstergeler (2009)

Göstergeler	Toplam	Lefko a	Gazi Ma usa	Girne	Güzelyurt	Yeni skele
15 Ya ya da üzeri Tüzel olmayan Sivil Nüfus	209,310	70,586	50,589	49,473	22,355	16,307
gücü	104,491	38,099	22,865	25,943	10,590	6,992
leyen	91,550	33,797	20,037	22,747	9,063	5,905
siz	12,941	4,302	2,828	3,196	1,527	1,087
gücüne Dahil olma hızı (%)	49.9%	54.0%	45.2%	52.4%	47.4%	42.9%
stihdam Oranı (%)	43.7%	47.9%	39.6%	46.0%	40.5%	36.2%
sizlik oranı (%)	12.4%	11.3%	12.4%	12.3%	14.4%	15.5%
Genç Nüfusta sizlik oranı	31.4%	31.5%	31.5%	28.5%	27.1%	43.9%

Tüzel olmayan sivil nüfus: okullarda, ö renci yurtlarda, otellerde, bakım evlerde, rehabilitasyon merkezlerinde, hastanelerde, cezaevlerinde, barakalarda ve di er askeri konutlarda kalanları kapsamaz. 15-24 ya arası nüfus. Kaynak: (Devlet Planlama Örgütü 2009)

Tablo 3.4 Hane Halkı gücü Anketine Göre stihdam

Sektörler	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%
1.Tarım,Ormançılık, Avcılık,Balıkçılık	7,278	8.4	4,681	5.5	4,378	4.8	3,170	3.5	3,171	3.5
2.Madencilik, Ta ocakçılı ı	114	0.1	144	0.2	113	0.1	115	0.1	113	0.1
3. malat Sanayi	9,490	10.9	8,440	9.9	8,006	8.7	7,679	8.5	7,171	7.9
4.Elektrik, Gaz, Su	607	0.7	641	0.7	644	0.7	1,103	1.2	860	0.9
5. n aat Bayındırlık leri	8,079	9.3	8,375	9.8	9,590	10.4	9,664	10.8	10,491	11.5
6.Toptan-Perakende Ticaret	14,130	16.3	14,563	17.0	16,757	18.3	17,340	19.3	16,123	17.7
7.Lokantacılık, Otelcilik	5,039	5.8	4,942	5.8	5,755	6.3	5,493	6.1	5,941	6.5
8.Ula tırma, leti im,Depolama	5,289	6.1	5,378	6.3	5,250	5.7	5,017	5.6	6,082	6.7
9.Mali Kurulu lar	3,403	3.9	3,044	3.5	3,541	3.9	3,142	3.5	3,638	4.0
10.Gayri Menkul Kiralama	3,595	4.1	4,261	5.0	3,319	3.6	4,120	4.6	3,004	3.3
11.Kamu Hizmetleri	13,309	15.3	14,346	16.8	14,969	16.3	14,344	16.0	14,854	16.3
12.E itim Hizmetleri	8,576	9.9	9,120	10.6	9,743	10.6	9,479	10.6	9,715	10.6
13.Sa lık Hizmetleri	2,545	2.9	2,470	2.9	2,931	3.2	3,013	3.4	2,907	3.2
14.Di er Toplum Hizmetleri	5,460	6.3	5,178	6.0	6,821	7.4	6,108	6.8	7,151	7.8
Toplam	86,914	100.	85,583	100.	91,817	100.	89,787	100.	91,221	100.

Kaynak: (Devlet Planlama Örgütü 2009)

Yukarıdaki rakamlara göre KKTC i verenlerin %17,7'si Toptan ve Perakende ticaretinde; %1,3'ü Kamu Yönetiminde ve %11,5'i inaat ve Bayındırlık i lerinde çalışırken, madencilik, taşımacılık, elektrik gaz ve su alanında çalışanların oranı düşüktür. (0.1% ve 0,9%).

3.2.5. Sektöründe Kılavuzluk

KKTC'de i ve sosyal güvenlikle ilgili sorumlu organın dört ana bölümü vardır, bir tanesi Bulma Kurumudur (K). Bulma Kurumu'nun Lefko a, Girne, Ma a, Girne ve ekele'de kurulmuş be ubesi vardır. Bulma Kurumu i veren ve i ç/i arayanlara çalışma izinleri, i bulma, denetim ve oldukça sınırlı aktif i piyasası programları gibi çe itli hizmetler sa lamaktadır. Fakat çalışan ve i siz ki ilere sa lanacak kariyer danışmanlık hizmeti yoktur. Ekonomik ko ullar, yerel ve uluslararası düzeyde hızla de i ti inden dolayı, yeni çevreye uyarlamak için tüm potansiyel i ç i verenlere sa lanacak etkili kariyer kılavuzluğu ve danışmanlık hizmetlerine katkıda bulunacak tekni e dayalı yeni metotlar ve modern bilgi teknolojileri kullanılarak bu bölüm yeniden organize edilmeli ve yeniden yapılandırılmalıdır. Kaynak: (KOB GEM, 2012)

3.2.6. KKTC'nin Temel Sektörleri

KKTC Ekonomisinin başta gelen sektörü, Ticaret-Turizm, Ulaşım- letim, Mali Kurumlar, Konut sahipli i, letme ve Ki sel Hizmetler, Kamu Hizmetleri ve thalat Vergilerini içeren hizmet sektörüdür. Sanayi (hafif imalat sanayi ve inaat), GSY H'nın %17,8'ine ve tarım %5,1'ine katkıda bulunur. Kaynak: DPÖ. KKTC'de sektörler, son birkaç yılda önemli de i ikliklerden geçmiştir. Son 30 yıldır, ekonominin yapısı tarımdan turizm, inaat ve sanayiye kaymıştır. Di er küçük ada ekonomileri gibi, ekonomik yapısı az çe itlidir ve hizmet sektörü, ekonominin temel yapısıdır. A a ıdaki tablolar, KKTC'de gayri safi milli hasıladaki sektörel gelişmeyi sunmaktadır.

Tablo 3.5 GSMH'nın Sektörel Da ılımı : Mevcut Ücretler % Olarak Verilmiştir

Sektörler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1.Tarım	8.9	9.4	9.1	7.0	6.3	6.3	5.1
1.1 Ürün Üretimi	5.4	5.8	5.5	3.7	3.2	3.5	2.7
1.2 Çiftlik Hayvanı Üretimi	3.1	3.3	3.1	2.8	2.7	2.4	2.1
1.3 Ormancılık							
1.4 Balıkçılık	0.4	0.3	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3
2.Sanayi	11.2	10.2	9.4	9.2	9.5	9.4	10.7
2.1. Ta Ocakçılığı	0.6	0.6	0.5	0.6	1.0	1.1	0.8
2.2. malat Sanayi	5.3	5.2	4.8	4.8	4.5	4.4	4.0
2-3.Elektrik-Su	5.4	4.4	4.0	3.8	3.9	3.9	5.9
3. n aat	4.4	5.0	4.3	5.4	7.9	7.9	7.1
4.Ticaret-Turizm	15.3	16.0	15.9	17.6	15.5	13.7	14.2
4.1.Toptan ve perakende Ticaret	9.5	9.6	10.8	12.1	11.4	9.5	9.7
4.2.Otelcilik ve Lokantacılık	5.8	6.4	5.2	5.6	4.1	4.2	4.5
5.Ulaştırma- İletişim	13.2	11.8	10.5	10.7	11.0	11.6	12.1
6.Mali Müesseseler	6.4	6.1	7.6	6.4	6.5	6.7	7.0
7.Konut Sahipli ği	2.9	2.7	2.5	2.3	3.0	3.1	3.5
8. İletişim ve Kişisel Hizmetler	9.9	8.1	9.2	10.0	11.1	10.7	10.3
9.Kamu Hizmetleri	19.7	21.6	20.8	20.5	20.3	21.8	21.7
10. İthalat Vergileri	8.1	9.1	10.7	11.0	9.1	8.8	8.2
GSYH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: (Devlet Planlama Örgütü 2009)

3.2.7 Sanayi ve malat

2009 yılında malat sektörünün ekonomiye katkısı %10 olmuştur. (YAGA). Yiyecek, içecek, tekstil, mobilya ve inşaat tarım ürünleri, imalatın temel alt sektörleridir. 2009 yılında imalatın GSYH'ya katkısı %10 ve toplam istihdama katkısı %9,1 olmuştur. Ayrıca inşaat sektörünün %6,5 payı vardır ve toplam istihdama %10,1 katkısı olmuştur. İnşaat sektörü, 2005–2007 yılları arasında KKTC ekonomisinde bir artış göstermiştir ve ortalama olarak %8,7 reel büyüme göstererek son 5 yılda ivme kazanmıştır. DPÖ'ne göre, inşaat sektörünün ekonomide 27 alt sektöre etkisi olmuştur, bu nedenle ekonomiye etkisi, oldukça yaygındır. 2009 dâhil son 5 yılda imalat sektörünün ortalama yıllık büyüme oranı %1,2'dir. 2009'da imalat sektörü, toplam ihracat kazançlarının %50,3'üne sahipken, inşaat tarım ürünlerinin payı %71,6'dır. Sanayi bölgeleri, yatırımlara, özellikle KOB'lere, yönelik hazır altyapı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bölgeler, gerekli altyapı servisleri ve diğer gerekli olanakları olan parsellenmiş

alanlardan oluşmaktadır. Bu bölgelerin esas amacı, tüm yeni kuruluşların işletmelerini bir yere toplamak ve faaliyetlerini daha sağlıklı çalışma ortamlarında yürütmeleri için KOB'leri teşvik etmektir.

KKTC'de mevcut sanayi bölgeleri;

Lefkoşa Sanayi Bölgesi

Mağusa Küçük Sanayi Bölgesi

Mağusa Sanayi Bölgesi

Karaoğlanlı Sanayi Bölgesi

Haspolat Sanayi Bölgesi

Alayköy Sanayi Bölgesi

Kiralama süresi azami 33 yıldır (fakat iki katı uzatılabilir) ve benzer koşullara sahip diğer yerler ile kıyaslandığında zaman kira ücreti daha düşüktür. Söz edilmesi gereken başka bir avantajı ise, sanayi bölgesindeki kiracılar, içinde oldukları binaları Tapu Dairesi'nden ipotek yoluyla alabilir.

3.2.8. Ticaret

KKTC'ye yönelik AB'nin onaylanan Yeşil Hat Tüzüğü ve Mali Yardım Tüzüğü, halen daha görüşülen Dorudan Ticaret Tüzüğü, belirli politik koşullar altında gelişmek ve AB standartlarına ulaşmak için KKTC'deki özel sektörün özel ve iyi tasarlanmış yardımcı programlara ihtiyacı olduğunu anlayışının sonucudur. Tüzüklerin amacı, özel sektörün ve bunun sonucunda KOB'lerin gelişimine katkıda bulunmaktır. ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) yoluyla ABD'nin benzer programları, özel sektörün ve özellikle KOB'lerin gelişiminde aynı anlayışı ve amacı kabul eder. Kıbrıs Türk KOB'lerinin 1963'ten beri birçok ekonomik ve siyasi dalgalanmalarla karşılaşmış göz önünde tutarak, bu faaliyetlerin arkasındaki söz konusu gerekçe, KKTC'deki KOB'lere yeni düzeyde uluslararası bir yaklaşım sağlanmasında önemlidir. Bu Tüzük (AB Konseyi, Yeşil Hat Tüzüğü 2005) adanın kuzey ve güney tarafları arasında yapılan geçişleri ve ticari faaliyetleri düzenler. Yeşil Hat Tüzüğü'nün (Avrupa Komisyonu, 2008)

uygulamasına bakarak, Kıbrıs Türk Ticaret Odası tarafından 2008 yılı için verilen toplam ticaret hacmi 8,575,190 Euro'dur, öyle ki:

Sebze %40

Ah ap ürünler/mobilya %9

n aat/çakıl %12,5

Plastik ürünler %9

lenmemi metal %12,5

Di erleri %17

Yukarıda sözü edilen de er, aylık 714,000 avro'luk ticaret hacmini anlatmaktadır ve bu oldukça dü üktür. Ye il Hat ticareti ile ilgili dü ük performans göz önünde tutularak, AB Konseyi tarafından belirlenen önerilerin bir tanesini, yani Do rudan Ticaret Tüzü ünü, referandumların hemen sonrasında 26 Nisan 2004 tarihinde yeniden önermi tir, fakat bu tüzük halen daha taraflar arasında müzakere edilmektedir. Do rudan Ticaret Tüzü ü (Avrupa Komisyonu, COM 466, 2004), BM Genel Sekreteri'nin Güvenlik Konsey'ine verdi i demecine atıf yapar ve u ekilde açıklamaktadır "üyeler tüm Devletlere, Kıbrıslı Türkleri izole edecek ve kalkınmalarını engelleyen gereksiz kısıtlamaların ve engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik hem kar ılıklı hem de uluslar arası kurumlarla i birli i yapılmasına öncülük edebilir". Tüzük (Avrupa Komisyonu, COM, 466 2004), KKTC men eli veya do rudan oraya getirilen malların, gümrük vergisinden ve harçlarından muaf tutularak Avrupa Toplulu u'nun gümrük bölgesi içinde serbest dola mına izin verilebilece i amacını güder. KKTC'den ihraç edilen malların yakla ık yarısının Avrupa Birli i ülkelerinden ithal edildi i göz önünde bulundurularak, bu, KKTC'den ihraç edilen mallara ek zorluk getirebilir (DPÖ), ve Tüzü ün kabul edilip yürürlü e girmesi, özel sektörün ve KOB 'lerin kalkınmasını ve ihracatı olumlu yönde etkileyecektir. Kaynak; KOB GEM

3.2.9 Kamu Sektörü

2006 yılında Dünya Bankası tarafından yürütülen “KKTC’de ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği ve kaynakları ile ilgili çalışmaya” göre, KKTC’de kamu sektörü, TC’den gelen önemli yardımlarla 30 yıldır önemli bir rol oynamaktadır. Kamu işletmeleri, temel altyapı sağlaması, mali hizmetler temin etmesi, tarım ürünlerini pazarlaması, ve tüketici ürünleri üretmektedir. Yabancı ticaret, vergiler, ruhsatlar, ve kotalarla kontrol edilmektedir. Yatırım teşvik etmek ve üretimi dengelemek için firma ve çiftliklere devlet kredisi ve sübvansiyonlar verilmektedir. Ekonomide ciddi devlet müdahalesi, yıllar boyunca artarak belirginleşmektedir. Kamunun etkinliğinin ve özel sektörün rekabet gücünün artırılması programa alınmış ve takip edilmelidir. Kaynak: (KOB GEM, 2012)

3.2.9.1 KOB ’lerin Belirlenmesi

Austos-Ekim 2010 döneminde elde edilen bilgilere göre, bir önceki işletme sayısı ve ayrıca resmi kayıt için belirlenen standartla ilgili veriler güncellenmemiştir. Birden fazla faaliyetleri olduğundan dolayı KOB ’ler, birden fazla olaya kayıt yaptırdıkları gözlenmektedir. (örneğin, birçok KOB , hem endüstriyel hem de ticari faaliyetler göstermektedir). KOB ’lerin kayıt yaptırabileceği üç oda bulunmaktadır; oda isimleri ve kayıt yapılan şirket sayısı aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.6 Meslek Gruplarını Temsil Eden Odaların Üye Sayıları

Kurum	Şirket sayısı
Kıbrıs Türk Ticaret Odası	+3,500
Kıbrıs Türk Sanayi Odası	+530
Kıbrıs Türk Esnaf ve Sanatkarlar Odası	+7,300

Üye sayısı, Austos 2010. Kaynak: (KTTO, KTSO, KTEZO 2010)

AB'nin "KKTC'de Mesleki Eğitim sistemlerinin, hayat boyu eğitimin ve aktif iş piyasasının gelişimini ve etkinliğini desteklemek için Teknik Yardım" projesi altında Ekim 2009- Ocak 2010 tarihleri arasında yapılan İş Piyasası Anketi ile ilgili Teknik Raporu göre,

Tüm işletmelerin % 91.6'sı mikro olarak sınıflandırılmıştır (0-9 çalışan)

% 7'si küçük (10-49 çalışan)

% 1.2'si orta (50-249 çalışan)

% 0.2'si büyük (250'den fazla çalışan)

KKTC bölgesine göre işletmelerin dağılımı aşağıdaki gibidir

Tablo 3.7 İşletme Büyüklüğü ve Bölge (Bölge içerisinde Her İşletme Büyüklüğünün Yüzdesi)

İşletme kategorisi	Lefkoşa	Gazi Mağusa	Girne	Güzelyurt	Yeni keleş
Mikro (0-9 çalışan)	62.5%	100.0%	100.0%	84.1%	100.0%
Küçük (10-49 çalışan)	37.5%			12.7%	
Orta (50-249 çalışan)				3.2%	
Büyük (>250 çalışan)					

Kaynak: AB'nin "KKTC'de Mesleki Eğitim sisteminin, hayat boyu eğitimin ve aktif iş piyasasının gelişimini ve etkinliğini desteklemek için Teknik Yardım" projesi altında Ekim 2009- Ocak 2010 tarihleri arasında yapılan İş Piyasası Anketi ile ilgili Teknik Rapor

Ekim 2009'da Sanayi Odası tarafından yapılan Anket'e göre, endüstriyel tesislerin %70'i kendi üretim kapasitelerinin %50 altında çalışmaktadır. Endüstriyel tesislerin sadece %5,9'u kendi üretim kapasitelerinin %75 üstünde çalışmakta ve sanayi tesislerinin %23,5'i, kendi üretimlerinin %25 altında çalışmaktadırlar. Anketten elde edilen diğer önemli bir bulgu, ankete katılan şirketlerin %61,7'si, üretim kapasite kullanımının 2009 yılının ilk yarısında azaldığına inanmaktadır. (Kıbrıs Türk Sanayi Odası-KKTC'de Sanayinin Beklentileri ve Durumu, 2009).

KOB'lerin performans düzeyi konusunda yeterli veri olmasa bile, önceki çalışmalar ve raporlar, KKTC girişimcilerinin ve KOB'lerin karşılaştığı esas sorunların başındaki konular ile ilgili olduğunu göstermektedir:

KKTC'nin pazarı küçüktür ve Yeşil Hat ticaretindeki ticari kısıtlamalar ve zorluklar, ihracatın küresel pazara erişimini kısıtlamaktadır. Sonuç itibarıyla, firmaların küçük ölçekli tesisleri vardır ve söz konusu firmalar bu tesisleri oldukça düşük düzeyde kapasite kullanarak çalışmaktadırlar.

Birçok firmada altyapı ve sanayi faaliyetlerinde kullanılan makineler, rakiplerinin kullandıklarından daha eskidir, yeni yatırımların ve teknik gelişimden de erişim düşüktür.

Ulaştırma maliyeti oldukça yüksektir, çünkü

Ticari kısıtlamalardan dolayı taşıma TC yoluyla yapılmaktadır.

Düşük hacimli ithalat ve ihracatların taşımacılık ücreti oldukça yüksektir.

Oldukça az iç taşımacılık hizmetleri vardır.

Bunlar, temel aracı girdilerini ve ihracat maliyetini artırır. Ayrıca, rakip ülkelerle kıyaslandığında zaman, KKTC'de liman hizmetleri ve diğer ticari destek hizmetleri daha az etkili ve yüksek maliyetlidir.

Altyapı maliyetleri daha yüksektir (ayrıca kullanım oranları, tam maliyet oranları düşüktür) ve hizmet kalitesi özellikle su ve elektrik alanında rakiplerinden daha düşüktür. Sıklıkla elektrik kesintisi yaşanmaktadır ve su kıtlığı olmaktadır. Birçok firma, üretim yapmak için kendi jeneratörlerini veya kendi su sistemlerini çalıştırmak zorundadırlar, bu durum ekstra maliyete neden olmaktadır.

Rakipleri ile kıyaslandığında Bilişim Teknolojileri (IT) kullanımı oldukça düşüktür ve bilgisayar kullanan daha büyük şirketler, üretim, yatırım ve finansı düzenleyecek IT kullanımını sınırlandırır. Şirketlerin sadece %1'i B2B e-ticareti kullanmıştır.

Emalat ve sanayi için en düşük maaş, AB üyesi devletlerdeki durum ile kıyaslandığında zaman, oldukça yüksektir.

Kalite standartları oldukça düşüktür ve çok az firmanın kalite belgesi vardır (ISO9000, HACCP).

Gıda işleme sektöründe düşük üretim (imalatta en büyük alt sektör olarak). Bazı imalatçıların düşük üretim yapma nedenlerinden bir tanesi, tarım ve kamu pazarlama işletmelerinin düşük üretim verimliliğidir. AB üye devletlerindeki durum ile kıyaslandığında zaman KKTC'de çiftliklerin verimliliği düşüktür. Emalatta düşük yatırım talebi, yenilik ve teknik öğrenme eksikliği, KKTC'de büyüme için etkin kısıtlayıcıdır. Kaynak(KOB GEM, 2012)

BÖLÜM IV

ARA TIRMA YÖNTEM

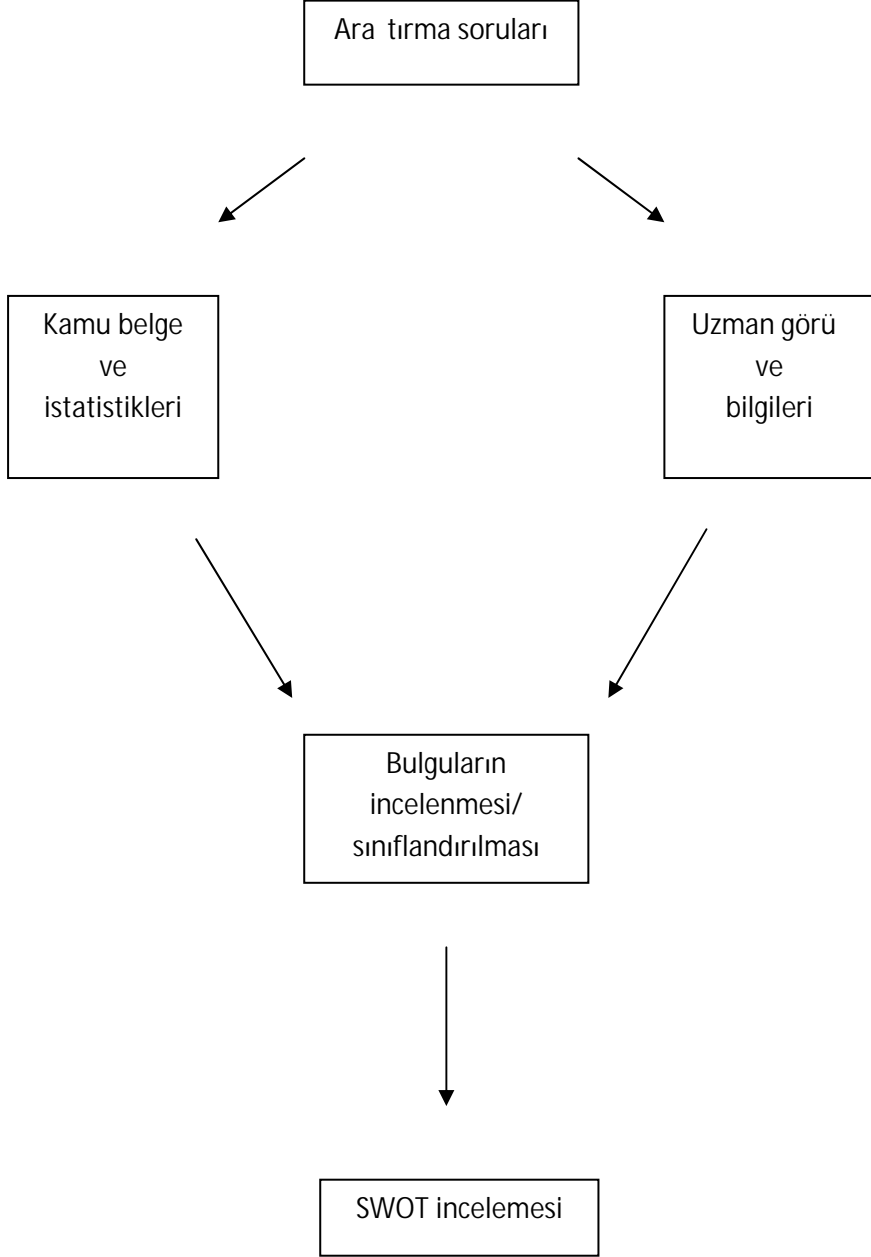
4.1. G R

Bu bölümde birincil, deneye dayalı, verilerin toplanması ile bulguların incelenmesine ilişkin izlenen yöntemle ilgili bilgiler verilmektedir. Öncelikle, bu ara tırmanın temel modeli olan SWOT incelemesi yöntemi tanıtılmaktadır. Sonra, verilerin toplanmasındaki örneklem seçimi anlatılmaktadır. Son olarak da yapılan söylemlerde kullanılan anket formunda yer alan sorular ve ölçeklerin nitelikleri anlatılmaktadır.

4.2. İzlenen Yöntemin Ana Tasla ı

Bu çalışmanın amacına uygun olarak verilerin toplanmasında nitel bir yöntem izlenmiştir. Nitel ara tırma, gözlem, görüşme, belge incelenmesi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği ara tırma türüdür. Amaç, insanların kendi toplumsal dünyalarının nasıl kurmakta, oluşturmakta olduklarını anlamak ve içinde yaşadıkları toplumsal dünyayı nasıl algıladıklarını yorumlamaya çalışmaktır. Bu tanımdan yola çıkarak nitel verilerin toplanmasında aşağıda, ekil 4,1'deki yol izlenmiştir:

ekil 4.1. Ara tırmada zlenen Yol.

4.3. SWOT Analizi'nin Tanımı ve Kavramları

Bir işletmenin (ülke, bölge, kamu birimi anlamında da kullanılabilir) başarılı olabilmesi için işletmenin içinde bulunduğu işletmenin tanımının yapılması, gerçekleştirilmesi beklenen amaçlarının ve bu amaçları gerçekleştirecek stratejik yaklaşımların açıkça belirlenmesi gereklidir. İşletme için hedeflerin doğru ve pazarın da buna uygun olabilmesi için ayrıntılı bir analize gerek vardır. Bu analiz bölgesel veya ulusal sınırlar ile sınırlandırılmamalı, uluslararası alana da uzanmalıdır (Tenekeciolu ve Tokol, 2004).

Ekonomik, sosyo – kültürel, teknolojik gibi açılardan yoğun bir değişimin yaşandığı ve yeni performans kıstaslarının ortaya çıktığı günümüzün rekabet ortamında başarılı olunabilmesi, işletmelerin kendi güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek, fırsatlardan en çok faydayı sağlayacak stratejileri geliştirmelerine bağlıdır. SWOT Analizi, örgütlerin iç ve dış çevresinin değerlendirilmesine olanak sağlayan bir inceleme yöntemidir. SWOT Analizi, örgütsel ve çevresel etkenlerin olumlu ve olumsuz yönleriyle incelenmesini içermektedir. SWOT, aşağıdaki İngilizce kelimelerin baş harflerinden oluşur. SWOT bir kısaltmadır:

S : Strength (Örgütün güçlü, üstün yönleri)

W : Weaknesses (Örgütün güçsüz yönleri)

O : Opportunities (Örgütün dış çevresinde var olan fırsatlar)

T : Threats (Örgütün dış çevresinde var olan tehditler)

Organizasyonlarda SWOT Analizi yapılmasının başlıca iki yararı bulunmaktadır. İlk olarak, SWOT Analizi yapılarak organizasyonun mevcut durumu tespit edilir. Bu çerçevede güçlü ve zayıf yönler ile organizasyonun karşı karşıya bulunduğu fırsatlar ve tehdit unsurları ortaya konulmaya çalışılır. Bu anlamda SWOT bir “Mevcut Durum Analizi”dir. SWOT aynı zamanda organizasyonun gelecekteki

durumunun ne olacağı tespit ve tahmin etmeye yarayan bir analiz tekniğidir. Bu ikinci anlamda SWOT bir “Gelecek Durum Analizi”dir. Bu açıklamalar çerçevesinde SWOT Analizi’ni yakını ve uzayı görmemizi sağlayan bir gözlük olarak algılayabiliriz (Aktan, 1999).

4.4. Örneklem

Bu çalışmada, toplam on uzmanın görüşü ve bilgilerine başvurulmuştur. Uzmanların seçiminde olasılıklı olmayan monografi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde örneklem oluşturulurken, evrendeki birimler arasında fark gözlemlenir, evrendeki birimlere örneklem seçilmeleri konusunda etik sorumluluk verilmaz. Araştırmayı planlayan, örneklem uygulamasını yapan kişinin/kişilerin istekleri ve sübjektif değer yargıları örneklem seçilecek birimlerin tespitinde örneklem hacminin belirlenmesinde etkili oluyorsa yapılan örneklem olasılıklı olmayan örneklem olarak isimlendirilir. Bu yöntemin başarısı örneklem uygulamasını yürüten kişinin, çalışılan araştırmadaki deneyimine, çalışılan evrenin özellikleri hakkındaki bilgi birikimine ve evrenin ilgilenilen özellikleri itibarıyla homojenliğine bağlıdır. Olasılıklı olmayan örneklem yöntemleri çeşitli adlarla anılmaktadır. Ancak bu çalışmada monografi örnekleme kullanılmıştır. Monografi yönteminde örneklem seçilen birim sayısı ya bir tek yahut birkaç birimden oluşur. Bu birimler keyfi olarak seçilir. Seçilen birim/birimlerin evrenin özelliklerini temsil edebilmesi için evren hakkında bilgi sahibi olunması ve bu birim/birimlerin evrenin ortalama özelliklerine uygun birimler arasında yapılması gerekir.

Yukarıdaki bağlamda, görüş ve bilgilerine başvurulmuş uzman ve örgütler KKTC SG Yasası (35/2008) ile ilgili ve konuları gereği sürekli ve en çok muhatap olan on birimden oluşmuştur. Bunlar sırasıyla şunlardır;

- Kemal Metin Beyaz (KKTC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Dairesi Müdür Muavini)
- Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO)
- Kıbrıs Türk Sanayi Odası (KTSO)
- Kıbrıs Türk Esnaf ve Zanaatkarlar Odası (KTEZO)
- Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu Çalışanları Sendikası (EL-SEN)

- Kıbrıs Türk İnşaat Mütahhitleri Birliği
- Telsim
- Aziz Gürpınar (ISG Uzmanı)
- Emir Taçoğlu (ISG Uzmanı, ISG Uzmanları Birliği Başkanı)
- Ercan Köseoğlu (ISG Uzmanı)

4.5. Anket soruları formu

Örneklemede tercih edilen on uzman/ kurumdan bilgi toplanmak üzere ve çalışmanın amaçlarına uygun olarak bir anket formu düzenlenmiştir (Bk ek:1). Anket içeriğinin geçerli ve güvenilir olabilmesi için önce bir taslak hazırlanmış ve bu taslak konunun uzmanların yanı sıra akademik görüşler alınarak son şeklini almıştır.

Anket iki bölüme ayrılmıştır. Birinci Bölüm, katılan kişilerin kişisel bilgilerine yönelik hazırlanmıştır. İkinci Bölümde ise ilk altı soru, yargı tümceleri şeklinde düzenlenip Likert 5 ölçeği üzerinden değerlendirilmiştir. 7'den 17'ye kadar olan sorular "açık" sorulardır. Burada amaç uzmanların görüşlerini serbestçe anlatmalarını sağlamaktır. Alınan görüşler daha sonra sınıflandırılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR

5.1 Giri

Bu bölümde ankette yer alan uzman yargıları derecelendirilmi ve görü leri ise sınıflandırılmı tır. En sonda, bir SWOT analiz tamamlanmı tır.

5.2. Genel Görü lerin Likert 5 ölçe inde ölçülmesi

On Uzmanla yapılan görü melerde, ilk altı soru yargı tümceleri ekinde, Likert 5 ölçe inde yargılamaları için katılımcılara sorulmu tur.

5.2.1. Anket Bulguları

A a ıdaki tablo 5,1. Microsoft Excel 2010 programı kullanılarak hazırlanmı tır.

Tablo 5.1

	Soru1	Soru2	Soru3	Soru4	Soru5	Soru6
Ank1	1	5	2	4	5	1
Ank2	2	4	4	5	5	2
Ank3	4	5	5	5	5	1
Ank4	2	4	4	2	4	5
Ank5	2	4	4	2	4	2
Ank6	2	4	3	2	4	1
Ank7	4	5	4	3	5	1
Ank8	2	5	2	5	5	2
Ank9	2	5	4	5	5	1
Ank10	1	5	5	4	5	1
Ortalama tepki	2,2	4,6	3,7	3,7	4,7	1,7
En çok tepki	2	5	4	5	7	1
En az tepki	1 & 4	4	3	4	4	5

Tablo üzerinden çıkan sonuçlar ise aşağıda özetlenmiştir.

Yargı 1: Bu anda yürürlükte olan KKTC Sağlık ve Güvenli İ Yasası yeterlidir.

Katılımcıların bu yargıya ortalama tepkileri 2,2 ile “katılıyorum” ile “fikrim yok” yargılarının arasında çıkmıştır. Aynı doğrultuda, 2,0 ile “katılıyorum” tepkisinin en çok tercih edildiği belirlenmiştir.

Temel bulgu:

Katılımcıların çoğunluğu KKTC Sağlık ve Güvenli İ Yasasının yeterli olduğunu üzerinde görüş birliği içerisindedir.

Yargı 2: Çalışma dairesinin yasal çerçevede yürüttüğü denetlemeler ve destekler yeterlidir.

Katılımcıların ortalama tepkileri 4,6 ile “kesinlikle katılmıyorum”a yakın çıkmıştır. Tablo 5,1’e göre katılanların %60’ı bu görüştedir.

Temel bulgu:

Katılımcıların yarısından fazlası KKTC Çalışma Dairesinin yürütmekte olduğu denetleme ve destekleri kesinlikle yeterli bulmuyorlar.

Yargı 3: Yerlerini denetleyecek müfettiş sayısı yeterlidir.

Katılımcıların bu yargıya ortalama tepkileri 3,7 ile “fikrim yok” ile “katılmıyorum” yargılarının arasında çıkmıştır aynı doğrultuda 4,0 ile “katılmıyorum” tepkisinin en çok tercih edildiği belirlenmiştir.

Temel bulgu:

Katılanların çoğunluğu sağlık ve güvenli İ konusunda İ yerlerini denetleyecek müfettiş sayısını yeterli bulmuyorlar.

Yargı 4: Yükümlülüklerini yerine getirmeyen İ verilere uygulanan yaptırımlar yeterlidir.

Katılımcıların bu yargıya ortalama tepkileri 3,7 ile “katılmıyorum” yargısına yakın çıkmıştır. Tablo 5,1’ e göre katılanların görüşleri bu yöndedir.

Temel bulgu:

Katılımcıların çoğu yükümlülüklerini yerine getirmeyen i verenlere uygulanan yaptırımları yeterli bulmuyor.

Yargı 5: Sa lı ı ve Güvenli i konusunda i veren ve çalı anlara devlet eliyle sunulan sürekli e itim olanakları vardır.

Katılımcıların bu yargıya ortalama tepkileri 4,7 ile “katılmıyorum” ile “kesinlikle katılmıyorum” yargılarının arasında çıkmıştır. Bu doğrultuda katılımcıların %70’i 5,0 ile “kesinlikle katılmıyorum” yargısını tercih ettikleri görülmüştür.

Temel bulgu:

Katılımcıların büyük çoğunluğu Sa lı ı ve Güvenli i konusunda i veren ve çalı anlara devlet eliyle sunulan sürekli e itim olanaklarının mevcut olmadığını görülmüştür.

Yargı 6: Sa lı ı ve Güvenli i kültürünün geli mesi için orta dereceli okullarda bu konuda e itim müfredata konmalıdır.

Katılımcıların bu yargıya ortalama tepkileri 1,7 ile “katılıyorum” yargısına yakın çıkmıştır. Tablo 5,1’ e göre katılanların %60’ı bu görüştedir.

Temel bulgu:

Katılımcıların çoğunluğu Sa lı ı ve Güvenli i kültürünün geli mesi için orta dereceli okullarda e itimin müfredata konması yargısına katılmaktadırlar.

5.3 Katılımcıların söylem analizleri yargı tümcelerinin dışında, katılımcılara KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası ile ilgili görüşlerini belirtmeleri için açık sorularda yöneltilmiştir. Bulgular ankette yer alan 7-17 arası sıralanan sorulardır. Bunların sonuçları aşağıdaki gibi toparlanmıştır.

Soru 7. u anda yürürlükte olan KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası'nın genel kapsamı hakkında neler biliyorsunuz?

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Birincil görü : (5 ki i) Yasa i yerlerinde sa lıklı ve güvenli bir çalı ma ortamı yaratılması için gerekli olan hususları düzenlemektedir. Yasa hem kamu hem de özel i yerleri için geçerlidir. verenlerin i yerlerinde risk de erlendirmesi yaptırmasını çalı anları bu konuda e itmesini, i sa lı ı ve güvenli i konusunda gerekli di er tedbirleri almasını öngörüyor. Yasa çalı anlara da çalı ma esnasında sa lık ve güvenlik kurallarına uyma zorunlulu u getirmektedir.

kincil görü : (3 ki i) Yasa ile i yerlerinde risklerin belirlenmesi ve i kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi genel kapsam içindedir.

En az görü : (2 ki i) Yasa AB uyum kriterleri çerçevesinde ülke gerçekleri'de göz önünde bulundurularak hazırlanmı ve i kazalarını önlemek temel kapsamını olu turur.

Soru 8. u anda yürürlükte olan KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası i verenler için ne gibi avantaj/dezavantaj getiriyor.

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Avantajlar:

Birincil görü : (6 ki i) yerlerinde sa lıklı ve güvenli bir çalı ma ortamı yaratılması çalı anların verimlili ini artırır, i kazalarını azaltır, i kazalarının azalmasına ba lı olarak maddi kayıplar azalır, bina araç ve gereçlerde olu abilecek hasarlar önlenir, i gücü kayıpları azalır, sa lık ve ilaç masrafları ve tazminatlar azalır, üretimde süreklilik artar.

kincil görü : (3 ki i) Yasa uygulanması halinde yeti mi i gücü kaybını önler böylece yeni alınacak i çiler için gerekli e itim ve zaman kaybı önlenmi olur.

En az görü : (1 ki i) kazalarının azalmasını sa lar i kazalarının olmadı ı veya çok ender meydana gelen i yerlerinin prestiji artar.

Dezavantajlar:

Birincil görü : (7 ki i) Sa lı ı ve Güvenli i Yasasına ba lı olarak gerekli tedbirlerin alınması gerek araç gereç alımı gerekse personel e itimi gibi konular ba langıçta bir miktar maliyet getirmektedir.

kincil görü : (2 ki i) Yasa i verene sorumluluk yüklemekte ve i kazası olması halinde i yerinde olu an yaralanmaların ve ölümlerin tazmin edilmesi i verenin yükümlülü ündedir.

En az görü : (1 ki i) Dezavantajı yoktur.

Soru 9. u anda yürürlükte olan KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası çalı anlar açısından ne gibi avantajlar/dezavantajlar getiriyor?

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Avantajlar:

Birincil görü : (5 ki i) Yasa uyarınca ve uygulanması halinde çalı anların daha sa lıklı ve güvenli bir ortamda çalı maları sa lanır. Buna ba lı olarak i kazaları azalır ve dolayısı ile i e ba lı ölüm ve yaralanmalar azalır. Çalı anların genel anlamda sa lı ı korunmu olur. Bu durum çalı anların huzur ve verimlili ini artırır.

kincil görü : (3 ki i) Yasa çalı anlara ki isel koruyucu donanımları kullanma zorunlulu u getirmekte ve buda yaralanma ve riskini azaltmaktadır.

En az görü : (2 ki i) Yasa çalı anların beden ve ruh sa lı ını korur.

Dezavantajlar:

Birincil görü : (7 ki i) Bazı i letmelerde kullanılması zorunlu olan ki isel koruyucu donanım(maske, gözlük, eldiven, baret vb) kullanmak çalı anlar için rahatsızlık yaratabilir ve çalı ma hızını azaltabilir.

kincil görü : (2 ki i) Yasa çalı anlara uymaları gereken yükümlülükler oldu unu belirtmekte ve herhangi bir i kazasına kendi kusurlarından dolayı sebebiyet vermi ler ise i lerine son verilebilmektedir.

En az görü : (1 ki i) Yasanın çalı anlara herhangi bir dezavantajı yoktur.

Soru 10. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda devletin genel görevleri nelerdir?

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Birincil görü : (6 ki i) Devletin genel görevleri i sa lı ı ve güvenli i konusunda dünyadaki geli meleri takip etmek ona göre mevzuat düzenlemek ve bu mevzuatın etkin bir ekilde uygulanmasını sa lamak amacı ile gerekli denetimleri yapmak, bunun yanı sıra kamuoyunda i sa lı ı ve güvenli i bilincinin geli ip yaygınla ması için gerekli faaliyetleri (tanıtım, reklam, e itim vb) yürütmektir.

kincil görü : (3 ki i) Yasanın uygulanmasını düzenli olarak denetleme, günün ihtiyaçlarına göre tüzük yapma, i sa lı ı ve güvenli i mevzuatına ve buna ba lı tüzüklere uymayarak i yerlerini ve çalı anlarını riske atan i verenlere i yeri kapatma dahil her türlü yaptırımı uygulamak.

En az görü : (1 ki i) Bu konuda AB kriterlerini KKTC’de uygulamak

Soru 11. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda i verenlerin genel görevleri nelerdir?

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Birincil görü : (7 ki i) Sa lı ı ve Güvenli i Yasasının ve tüzüklerinin belirtmi oldu u kurallara ba lı olarak i verenler i yerlerinde risk de erlendirmesi yapmalı, çalı anları i sa lı ı ve güvenli i konusunda e itmeli, i yerlerinde sürekli olarak bu konuda kontrol ve denetimlerini gerçekle tirmeli ve gerekli önlemleri almalı

kincil görü : (2 ki i) yerlerinde i sa lı ı ve güvenli i i çi temsilcisi seçilmesini sa lamak, ki isel koruyucu donanımları sa lamak, i yerinde i sa lı ı ve güvenli i kültürü olu turmak.

En az görü : (1 ki i) kazalarını ilgili bakanlı a bildirmek ve tekrarlanmaması için gerekli önlemleri almak.

Soru 12. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda çalı anların genel görevleri nelerdir?

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Birincil görü : (5 ki i) alı anların genel görevleri hem kendilerinin hem de di er çalı ma arkada larının sa lı ını ve güvenli ini korumak için gerekli dikkati göstermek, ki isel koruyucu donanımları kullanmak ve herhangi bir i kazasına mehel vermemeli.

kincil görü : (2 ki i) yerlerinde i kazası riski do urabilecek tehlikeleri i verene ve i sa lı ı güvenli i uzmanına bildirmek.

En az görü : (2 ki i) Herhangi bir i kazasını gizlememek ve gizlemeye alet olmamak.

Soru 13. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda Devletin yürüttü ü uygulamalar nelerdir?

Yukarıda soruya verilen görü ler sıralanmasında

Birincil görü : (6 ki i) Devlet bu konuda etkin bir denetim yürütmemektedir sadece i kazası meydana gelen i yerleri denetlenmekte bunun dı nda i yerlerine yaygın bir denetim yapılmamaktadır.

kincil görü : (3 ki i) kazası meydana gelen i yerlerini denetler ve risk de erlendirme raporu talep eder ancak bunun takibini i kazası olan her i yerine uygulamaz.

En az görü : (1 ki i) kazası meydana gelen i yerlerine ceza ve yaptırımlar uygular.

Soru 14. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda Devletin yürütmekte oldu u uygulamalar sizce ne kadar etkili oluyor.

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Birincil görü : (5 ki i) İlgili yasa kapsamında i yerlerinden düzenli olarak istenmesi gereken risk de erlendirme raporları istenmedi i ve i yerleri denetlenmedi i için bu uygulamalar sonuçsuz kalıyor.

kincil görü : (3 ki i) Devletin Sa lı ı ve Güvenli i konusunda yürüttü ü uygulamalar oldukça yetersizdir. Bu yüzden bu konudaki uygulamaların etkili oldu unu söylemek mümkün de ildir.

En az görü : (2 ki i) kazası meydana gelen i yerlerinde i verenlere ceza ve yaptırımlar uygulanmamaktadır bu yüzden uygulama ve yaptırımlar yetersiz hatta yoktur.

Soru 15. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda Devlet eliyle i - veren ya da çalı anlara sa lanan e itimler nelerdir? Bu konuda sa lanan te vikler nelerdir?

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Birincil görü : (5 ki i) Devlet bu konuda yaygın bir e itim yürütmemektedir. Geçmi yıllarda i sa lı ı ve güvenli i uzmanları yeti tirmi ancak bu uzmanlar i yerleri denetlenmedi inden ve talep edilmediklerinden i levini yerine getirememi lerdir.

kincil görü : (4 ki i) Devlet bu konuda çalı an veya i verenlere herhangi bir e itim vermemektedir. Bu konuda devletin uyguladı ı herhangi bir te vik programı yoktur.

En az görü : (1 ki i) Devletin i sa lı ı ve güvenli i konusunda i veren yada çalı anlara e itim yada te vik sunmamaktadır ancak bu konuda bazı özel kurumlar e itim vermektedir.

Soru 16. KKTC’ de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda i veren ya da çalı anlara sa lanan te vikler ve destekler nelerdir?

Yukarıdaki soruya verilen görü ler sıralanmasında

Birincil görü : (6 ki i) Sa lı ı ve Güvenli i konusunda i veren ya da çalı anlara sa lanan te vik veya destek yoktur.

kincil görü : (2 ki i) Sa lı ı ve Güvenli i konusunda Ekonomi ve Enerji Bakanlığı tarafından i sa lı ı ve güvenli i konularını içeren OHSAS belgelerini alan bazı firmalara bu belgeleri sa lamak için yaptı ı harcamaları kısmen

karıladı ı söylenmektedir ancak bu kayna a ula ılabilirlik bürokrasi sorunu yüzünden zordur.

En son görüş : (2 kişi) fikrim yok.

Soru 17. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda olumlu kamuoyu yaratılması için sizce neler yapılmalıdır?

Yukarıdaki soruya verilen görüş ler sıralanmasında

Birincil görüş : (6 kişi) sa lı ı ve güvenli inin önemi konusunda yaygın bir tanıtım kampanyası uygulanmalı. (yazılı ve görsel medya araçları kullanılmalı), orta dereceli okullarda i sa lı ı ve güvenli i konusu e itim müfredatına konmalı, iyi bir i sa lı ı ve güvenli i ortamına sahip olan i yerleri ödüllendirilmeli. sa lı ı ve güvenli i konusunda i verenlere koruyucu donanımları sa laması hususunda te vik ve destek verilmeli.

İkincil görüş : (3 kişi) sa lı ı ve güvenli i konusunda sivil toplum örgütleri bilgilendirilmeli önemi anlatılmalı ve yapılacak uygulamalarda sivil toplum örgütlerinden destek alınmalı.

En son görüş : (1 kişi) sa lı ı ve güvenli i konusunda sürekli olarak i yeri denetimleri yapılmalı.

5.2.2 SWOT Analizi

Yukarıda varılan anket bulguları ve incelenen kamu belgeleri ı ı nda a a ıdaki SWOT Analiz düzenlenmiştir:

Güçlü Yanlar:

- KKTC’de bu gün itibarı ile yeterli bir Sa lı ı ve Güvenli i Yasası ve buna ba lı tüzüklerin mevcut olması.
- Yasa i verenlere ve çalı anlara i sa lı ı ve güvenli i konusunda yükümlülükler yüklüyor olması.
- Mevcut yasadan i kesimleri’nin haberdar olması.
- Mevcut yasa i yerlerine i sa lı ı ve güvenli i uzmanı bulundurma veya hizmet alma zorunlulu u yüklüyor olması.

- Yasa i sa lı 1 ve güvenli i konusunda gerekli önlemleri almayan ve i kazasına sebebiyet veren i verenlere yaptırımlar uyguluyor olması.
- Yasanın çalı anları mesleki risklerden koruyor olması.

Zayıf yanlar:

- Kesimleri i sa lı 1 ve güvenli i konusuna yeterince duyarlı de ildir.
- Sa lı 1 ve güvenli i konusunda KKTC sınırları içerisinde devlet eliyle sunulan e itim olanakları yoktur.
- Çalı ma dairesi müfetti leri i sa lı 1 ve güvenli i konusunda i yerlerini ancak o i yerinde i kazası oldu u zaman denetlemekte ve risk de erlendirme raporu talep etmektedir. Ancak ilgili i yerinin bu raporu i sa lı 1 ve güvenli i uzmanına hazırlatıp hazırlatmadı ının takibini her i yeri için e it yapmamaktadır.
- Sa lı 1 ve Güvenli i Yasası i verenlere çalı anlarına bu konuda e itim verme zorunlulu u getirmekte ancak devlet bu konuda e itim vermemektedir.
- KKTC'de devlet i sa lı 1 ve güvenli i konusunda i verenlere çalı anları için gerekli olan ki sel koruyucu donanımları sa lamalarında ve i yerlerinde i sa lı 1 ve güvenli i konusunda gerekli önlemleri almaları için te vik veya destek sunmamaktadır. Kısmen verilmeye çalı ılsa da ula ılabilirli i çok zordur.
- KKTC'de i sa lı 1 ve güvenli i konusu yeni geli en bir kavramdır bu konu ile ilgili 35/ 2008 Sa lı 1 ve Güvenli i Yasası ve bu yasaya ba lı olarak çıkarılan tüzükler 2009 ve 2010 yıllarına aittir dolayısı ile bu konu ülkemizde daha yenidir.
- KKTC'de i sa lı 1 ve güvenli inin temelini olu turan KKTC Sa lı 1 ve Güvenli i Yasası ile ilgili olarak devlet tarafından ilgili kesimlere gerekli denetimler yapılmadı ından ve bu konuda gerekli e itim, te vik, ödüllendirme, olumlu kamuoyu olu turma gibi çalı malar yapılmadı ından dolayı yasa gere i gibi uygulanmamaktadır.
- Ekonomik sıkıntılardan ve bu konuda i verenlere te vik ve destek olmadı ından dolayı bu konu i verenler için öncelikli konu de ildir.

Fırsatlar:

- İsa lı ı ve güvenli i konusunda odalar, sendikalar ve sivil toplum kurulu ları ile birlikte çalı ılarak i yerlerine i sa lı ı ve güvenli i ekipman ve ki isel koruyucu donanımlarını temin etmek amacı ile Avrupa Birli inden bu konuda destek alınabilir.
- Gerek KKTC içinden gerekse TC'den i sa lı ı ve güvenli i uzmanlarından faydalanılarak bu konuda e itim kampanyası ba latılabilir.

Tehditler:

- Ülkenin içinde bulundu u ekonomik sıkıntılardan dolayı bu konu insana ve i e yatırım gerektirdi i için ba arısız olabilir.
- verenlerin karlılı ını artırmak için ucuz ve kalifiye olmayan i gücü kullanması bu konunun geli mesine engeldir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Giri

Bu bölümde ara tırma bulgularından elde edilen bilgiler ı ı nda çalı manın birinci bölümünde kararla tırılan soruların yanıtları verilmi tir. Ayrıca, KKTC SG Yasası (35/2008) ve buna ba lı tüzüklerin uygulamalarının daha sa lıklı duruma getirilmelerine yönelik öneriler sunulmu tur.

6.2. Sa lı ı ve Güvenli i

sa lı ı ve güvenli i: Çalı anların i te veya i yerlerinde sa lıklı ve güvenli bir ortamda i lerini sürdürebilmeleri için i kazalarından, meslek hastalıklarından ve buna ba lı ölümlerden korumak amacı ile i yerlerindeki riskleri ve bu risklere kar ı alınacak önlemleri belirleyerek bu tehlike ve riskleri en aza indirmek hatta yok etmek amacı ile bilimsel anlamda yürütülen faaliyetlerin tümünü ifade etmektedir. sa lı ı ve güvenli inin birinci önceli i çalı an insanının sa lı ını korumak, refah ve huzurunu sa lamak ve insanları fiziksel ve ruhsal olarak çalı abilecekleri i lerde çalı malarını sa lamaktır. Bunun yanında i yerlerinde olu abilecek i kazalarının önüne geçerek olu abilecek maddi kayıpları önlemektir.

6.3 Sa lı ı ve Güvenli i Yasa ve Yönetmeliklerinin Genelde alı anlara

Katkısı

sa lı ı ve güvenli i yasa ve yönetmeliklerinin temel amacı çalı anlar'ın sa lık, güvenlik ve refahının sa lanması, iyile tirilmesi için i kazaları ve meslek hastalıklarından korumak, bu risklerden korumak için de i yerlerinde bu riskleri belirlemek en aza indirmek ve ortadan kaldırmak için önlemler almak oldu una göre. sa lı ı ve güvenli i yasa ve yönetmeliklerinin tam anlamı ile uygulanması çalı anların daha sa lıklı ve güvenli bir ortamda çalı malarını sa lar. Buna ba lı olarak i kazaları azalır, i kazalarına ba lı ölümler azalır, meslek hastalıkları

azalır ve çalı anlar daha mutlu olur ve kendilerini güvende hisseder böylece psikolojik ve fiziksel olarak i lerine daha çok motive olarak çalı ırlar.

6.4 Sa lı ı ve Güvenli i Yasa ve Yönetmeliklerinin Genelde Örgütlere Katkısı

yerlerinde i sa lı ı ve güvenli i yasa ve yönetmeliklerinin uygulanması ve bu konuda önlemlerin alınması olu abilecek i kazalarının azalmasına ve hatta ortadan kalkmasını sa lanır. Böylece i kazalarının azaldı ı hatta olmadı ı i yerlerinde çalı anların verimlili i ve üretim hızı artar yani i verimi artmı olur. kazaları sonucunda olu abilecek manevi kayıpların yanında olu abilecek maddi kayıplar (sermaye, bina, donanım, araç gereç vb) gibi kayıplar önlenmi olur, bu yasa ve yönetmeliklere ba lı olarak i kazaları ve meslek hastalıklarının azalması, ortadan kalkması durumunda çalı anlar için harcanacak olan ilaç, hastane masrafı ve i verenin kar ıla abilece i tazminatlar ortadan kalkmı olur. kazalarının ve meslek hastalıkları meydana gelmeyen bir i yerinin saygınlı ı artar ve i yeri kalitesi yükselir ayrıca önlenmi olan i kazalarında yıllarca e itim ve tecrübe ile yeti tirilen personelin her i yerine bir maliyeti vardır bu yeti mi personelin i kazası sonucu zarar görmesi veya hayatını kaybetmesi önlenmi olaca ından yeni e itim zaman ve maliyet kayıpları ortadan kalkar.

6.5 Sa lı ı ve Güvenli i Yasa ve Yönetmeliklerinin Genelde Ülkelere Katkısı

Ülkeler i sa lı ı ve güvenli i konusunda yasa ve tüzükler yapar veya Birle mi Milletlerin uzmanlık kurulu u olan Uluslararası Çalı ma Örgütü (ILO)'nun üretmi oldu u çalı ma hayatı ile ilgili uluslararası düzeydeki tavsiye kararı ve sözleşmelerini veya Avrupa Birli inin bu konudaki direktiflerini meclislerinden geçirmek yoluyla uygularlar. Bu yasa ve tüzüklerin uygulanması sayesinde çalı ma hayatı disiplin altına alınmı olur böylece ülkedeki i kazaları ve meslek hastalıkları azalmı hatta önlenmi olur buna ba lı ölümler de azalır i kazalarına ba lı sakatlık ve i görmez konumuna dü en çalı anlara ödenecek ödenekler ortadan kalkar bu kayıpların ortadan kalkması maddi ve manevi kayıpların

azalmasının yanında ülkede toplumsal mutluluğun artmasına toplum ve çevre refahının artmasına sebep olur.

6.6 KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i Yasa ve Uygulamalarda Geline n Durum

Dünyada oldu u gibi ülkemizde de i ç i sa lı ı ve i güvenli inin tarihsel geli imi çalı ma ya amındaki geli melere ba lı olarak benzer a amalardan geçmi tir. Meslek hastalıklarının ve i kazalarının önemli bir sorun olarak gündeme gelmesi sanayile menin geli imi ile yo unluk kazanmı tir. Sorunların yo unlu una ve toplumsal tepkilere ba lı olarak da çözü m önerileri üretilmesi ve ya ama geçirilmesine yönelik çalı malar i ç i sa lı ı ve i güvenli i konusundaki etkinliklere ivme kazandırmı tir.

Kıbrıs’ta i ç i sa lı ı ve i güvenli i alanında kullanılan en eski mevzuat ngiliz dönemine dayanmaktadır. Bu dönemde bu konudaki en temel yasa Fabrikalar Yasası’dır (fasıl 104). ç i sa lı ı ve i güvenli i konusundaki düzenlemeleri içeren bu yasa zamanına göre teknik anlamda son derece geli mi olmakla birlikte, kapsama alanı olarak tüm i yerlerine uygulanabilir de ildi. Yasa sadece fabrika ve atölyeleri kapsıyordu ve bu açıdan oldukça yetersizdi. Fabrikalar Yasası bazı küçük tadilatlarla 1992 yılına kadar uygulandı.

Fabrikalar Yasası 1992 yılında yürürlükten kaldırılmı ve yerine Uluslararası Çalı ma Örgütü (ILO). Sözle melerine uygun Yasası adı ile yeni bir yasa yürürlü e konulmu tur. Yasası’nda i sa lı ı ve güvenli i hususları bir bölüm halinde yer almaktadır.

Süreç içinde i ç i sa lı ı ve i güvenli i alanındaki mevzuatın yetersizli i görülmü tür. Özellikle 2004 yılından itibaren ba latılan Avrupa Birli i Mevzuatına uyum çalı maları çerçevesinde i ç i sa lı ı ve i güvenli i ele alınmı ve (AB). Mevzuatına uyumlu “ Sa lı ı ve Güvenli i Yasası” hazırlanmı tir

2008 yılında KKTC Meclisince kabul edilen ve Mart 2009’da resmen yürürlü e giren bu yasa, uygulamayı sa layacak bazı tüzüklerin geç tamamlanması nedeniyle, Eylül 20011’de uygulamaya konulmu tur.

KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i Yasası (35/2008). i sa lı ı ve i güvenli i çalı malarını dinamik bir süreç olarak ele alan, tüm çalı anların ve yöneticilerin sürece katılımını amaçlayan ve i letmelerde bir i sa lı ı ve güvenli i yönetim modelinin olu turulmasını öngören bir anlayı la hazırlanmı tır. Avrupa Birli i’nin 89/391 sayılı “ Yerlerinde alı anların Sa lık ve Güvenli inin Korunmasına Dair Çerçeve Direktif”le uyumlu olan yasa, bu konuda hem i verenlere, hem de çalı anlara sorumluluk yüklemektedir.

KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i Yasası’nın (35/2008) amacı; i yerlerinde ve i te çalı anların sa lık, güvenlik ve refahın sa lanması ve iyile tirilmesi için alınacak önlemleri belirlemektir (madde.3). Yasanın kapsamı ise; KKTC sınırları içerisindeki kamu ve özel sektöre ait tüm i veya i yerleri ile i verenlere, bir i veren ile istihdam ili kisi olan çalı anlara ve bu i yerlerinde e itim amaçlı stajyer ve ırac olarak bulunanlara uygulanır. Ayrıca bu yasa kuralları silahlı kuvvetlerde ve polis te kilatında çalı an sivil personele de uygulanır (Madde.4). i sa lı ı ve güvenli i ile ilgili bakanlık çalı ma ve Sosyal Güvenlik Bakanlı na ba lı çalı ma Dairesidir.

KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda günün ihtiyaçlarına cevap verecek ekilde Sa lı ı ve Güvenli i (35/2008) Yasası ve buna ba lı olarak e itli tüzükler yapılmı tır bu tüzüklerden bir tanesi Sa lı ı ve Güvenli i Hizmeti Veren Ki ilerinin Sertifikalandırılması ve Kurulu ların Yetkilendirilmesi Tüzü ü(sayı 679). Bu tüzü e göre i sa lı ı ve güvenli i uzmanları yeti tirildi ve sertifikalandırıldı. Di er bir tüzük ise yerlerinde Risk De erlendirmesi Esasları Tüzü ü’dür (sayı 680) ilgili tüzük uyarınca her i yeri iki yılda bir risk de erlendirme raporu hazırlatmalı i sa lı ı ve güvenli i uzmanı bulundurmalı veya bu uzmanlardan hizmet alarak i yerlerinde kazaya sebebiyet verebilecek, insan sa lı nı tehdit eden risklerin belirlenmesi ve alınacak önlemlerin sıralanması amaçlanmaktadır. “Bu tüzü ün amacı üretim hatlarını, çalı anların sayısını, faaliyetlere ili kin tehlikeler ve riskleri, i yerinin büyüklü ünü, kullanılan i ekipmanlarını, makineleri, aletleri, kimyasal maddeleri ve bunların parçalarını, fiziksel ve biyolojik etken maddeleri dikkate alarak yapılacak risk de erlendirmelerinde izlenecek kuralları, risk de erlendirmesinin biçim ve kapsamını, analizler ve de erlendirmelerin nasıl yapılması gerekti ini ve i yerlerindeki i kazası ve meslek hastalı ı ile ilgili risk ve tehlikelere kar ı

alınacak tedbirleri açıklamak, hazırlanacak raporların içeriğini belirlemektir.”
(Yerlerinde Risk Değerlendirmesi Esasları Tüzüğü) (Sayı 680) 2010

Ancak i verenlere bu konuda herhangi bir eğitim, destek, tevik verilmemektedir bu konu öncelikle duyarlılık, eğitim ve maddi kaynak gerektirmektedir zira ilk ba larda i verenlere gerekli tedbirleri almaları, riskleri azaltmaları için çalı anlara çe itli kişisel koruyucu donanımları sağlamaları, onlara maddi külfet yüklemektedir. Bunun yanı sıra i s alı ve güvenli i konusunda yetkili daire olan çalı ma dairesinin müfetti lerinin sayısı oldukça yetersizdir bu müfetti ler de ba ka görevlere yo unla tı için i yerlerini i s alı ve güvenli i konusunda denetleyememektedir. Bu denetimler yapılmadı için ço u i veren i yerlerinde i s alı ve güvenli i risk de erlendirme raporu hazırlanmamaktadır dolayısı ile i s alı ve güvenli i uzmanları hem bilgilerini tazeleyememekte hem de bu uzmanlara ihtiyaç duyulmasını sağlayacak sistem çalı mamaktadır dolayısı ile yasa ve tüzük amacına ula mamaktadır. Bunun yanı sıra ilgili müfetti ler sadece i kazası meydana gelen i yerlerini denetlemekte ve risk de erlendirme raporu hazırlanmasını istemektedir ancak bunun takibi her i yeri için e it uygulanmamaktadır bu durumda meslek hastalı veya i kazalarını önlemek amacı ile önceden tedbir alma olana ı ortadan kalkmaktadır. Dolayısı ile KKTC’de bu konuda yeterli yasa ve tüzükler mevcut olsa bile ilgili kesimlere yeteri bilgilendirme, eğitim ve denetimler yapılmadı ndan ve de i verenler bu konuyu ekonomik sıkıntılardan dolayı öncelikli konu olarak görmedi inden dolayı i s alı ve güvenli i konusu ülkemizde yeterince geli memi tir.

6.7 Sa lı ve Güvenli i Yasa ve Uygulamalarının KKTC’ye Katkıları

KKTC Sa lı ve Güvenli i Yasası (35/2008) ve buna ba lı tüzükler ülkedeki i hayatına cevap verecek düzeydedir, bu çerçevede i s alı ve güvenli i uzmanları yeti tirilmi , KKTC i hayatına kazandırılmı tır ve ilk defa i yerlerinde çalı anların sa lı nı ve güvenli ini sağlamak amacı ile riskleri belirlemek ve en aza indirmek için rapor hazırlanması öngörölmü tür. Ancak bu konuda yeterli kamuoyu deste i, tevik, i verenlerle ve çalı anlara eğitim ve i yerlerine denetleme yapılmadı ndan yasa pratikte uygulanmamaktadır.

6.8 KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i Uygulamalarının Geli tirilmesi için Neler Önerilebilir:

- 1- İlgili bakanlı a ba lı çalı ma dairesinin i yerlerini denetleyerek risk de erlendirme raporu hazırlanmasını istemelidir.
- 2- sa lı ı ve güvenli i konusunun i verenlere çalı anlara ve ülkeye faydaları el kitapçı ı çıkarılarak ilgili kesimlere da ıtılmalıdır.
- 3- Devlet öncülü ünde sa lı ı ve güvenli inin önemi i çi ve i veren sendikaları, sanayi odası, ticaret odası, esnaf ve zanaatkarlar odası ile birlikte bilgilendirme seminerleri düzenlenmeli.
- 4- sa lı ı ve güvenli i konusunda i veren ve çalı anlara devlet eliyle e itim verilmeli.
- 5- yerlerinde risklerin ortadan kaldırılması ortadan kaldırılması ve çalı anlara ki isel koruyucu donanımların temini için proje sunularak Avrupa Birli inden maddi finansman istenmeli.
- 6- sa lı ı ve güvenli i konusunda insanları küçük ya tan bilinçlendirmek için orta dereceli okullarda müfredata konmalı.
- 7- Bu konuda kamu spotu olu turulmalı ve görsel ve yazılı medyada yayınlanmalı.

KAYNAKÇA

AKTAN, C. C. 2000’li Yıllarda Yeni Yönetim Teknikleri 2 (Stratejik Yönetim), Türkiye Genç Adamları Derneği, Simge Ofis Matbaacılık, Şubat (1999)

AB’nin “KKTC’de Mesleki Eğitim sisteminin, hayat boyu eğitimin ve aktif iş piyasasının gelişimini ve etkinliğini desteklemek için Teknik Yardım” projesi altında Ekim 2009- Şubat 2010 tarihleri arasında yapılan İş Piyasası Anketi ile ilgili Teknik Rapor. (2010)

CLAIRE Jacques, (1936); The Policy of the ISSA on the Prevention of Occupational Risks, International Social Security Review, Year;XXXV1-(1936),2183,s155

Devlet Planlama Örgütü DPÖ (2006-2010)

Doç.Dr ALPER Yusuf, (1988) “Bazı Ülkelerde İşçi Sağlığı- Güvenliği Uygulamaları Ve Türkiye’deki Uygulama ile Karşılaştırılması” Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi (1988)

ERKAN Cahit,(1983) “ İş Kazaları sorunu Dünyadaki ve Türkiye’deki Gelişmeler”,Çeşitli Boyutları ve Çözüm Önerileri ile İş Kazaları, M.P.M Yayınları ;No:284,Ankara (1983),s.10

GÜRPINAR, Aziz, (2012) İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Eski Müsteşarı; Yakın Doğu Üniversitesi’nde görüşme; 9 Temmuz (2012) saat: 17.30 Lefkoşa

<http://www.standartkalite.com>: (20012)

ILO;1988 Safety,s,33.

LO; (1988) Chart of Ratifications of International Labour Conventions,1 January (1988), Geneva

Kıbrıs Türk Esnaf ve Zanaatkarlar Odası (2010)

Kıbrıs Türk Sanayi Odası (2010)

Kıbrıs Türk Ticaret Odası (2010)

KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı 2011-2015 KKTC’de Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Özel Sektör Stratejisi (2012)

KKTC Sağlık ve Güvenlik Yasası “35/2008” (2010)

KKTC (İşyerlerinde Risk Değerlendirmesi Esasları Tüzüğü)(Sayı 680) 2010

Küçük Orta Boy İşletmeleri Geliştirme Merkezi KOB GEM (2012)

M.G.K.;Türkiye’de Sağlık ve Güvenlik;T.C.Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği, Ankara,(1985)s.8

Petrol-İşyerlerinde Tüklenen Yağın, Petrol-İşyerlerinde Araştırma,10,(1986) s.182

SELCAN Timuçin,(1985); Sağlık ve Güvenlik, İşletmelerde ve Sosyal Güvenlik Hukuku, İnsan Gücü Yönetimi,Cilt 1,Kitap1, Kazancı Hukuk Yayınları,No.40, İstanbul(1985),s.3

SÜZEK Sarper,(1985); Güvenlik Hukuku, Birinci Baskı, Savaş Yayınları,14,Ankara,1985,s.2

TENEKEÇİ OĞLU, B., TOKOL, T. ; Pazarlama Yönetimi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1478, 2. Baskı, Eskişehir-Akustos (2004)

TMMOB Oda Raporu Sağlık ve İş Güvenliği 4. Baskı Nisan (2012) yayın no MMO 590

TOKTAN Emel,(2012) KKTC alı ma ve Sosyal Güvenlik Bakanlı ı çalı ma Dairesi
Müdürlü  Faaliyet Raporu(2006-Eyll2012, KKTC alı ma Dairesi kıdemli memuru
(18/12/2012)

Yakın Do u Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İnsan Kaynakları Yönetimi Üst Lisans Programı

Ocak 2013

KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i Anketi

Sayın Katılımcı,

Bu görüşmenin içeri i KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunu ele alan üst lisans tezimin bir parçasını oluşturmaktadır. Görüşme sonunda elde edilen bilgiler yalnızca bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır. Kişisel katkılarınız hiçbir koşulda ki i ya da kurumlarla paylaşılmayacaktır.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Hüseyin Baykan

Bölüm 1**Kişisel bilgiler****Lütfen yanıtlayınız**

1. İş yerinizin resmi adı

2. İş yerinizi nasıl sınıflandırırsınız?

Kamu Özel Sendika Oda Dernek Uzman

3. İş yerinizdeki göreviniz

Yönetim kurulu üyesi Yönetici Yetkili çalışan Diğer (belirtiniz) .....

Bölüm 2

KKTC'de Sa lı ı ve Güvenli i ile ilgili görü leriniz:

1. u anda yürürlükte olan KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası yeterlidir.

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	2	3	4	5

2. Çalışma dairesinin yasal çerçevede yürüttü ü denetlemeler ve destekler yeterlidir.

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	2	3	4	5

3. yerlerini denetleyecek müfetti sayısı yeterlidir.

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	2	3	4	5

4. Yükümlülüklerini yerine getirmeyen i verenlere uygulanan yaptırımlar yeterlidir.

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	2	3	4	5

5. Sa lı ı ve Güvenli i konusunda i veren ve çalışmalara devlet eliyle sunulan sürekli eğitim olanakları vardır.

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	2	3	4	5

6. Sa lı ı ve Güvenli i kültürünün geli mesi için orta dereceli okullarda bu konuda eğitim müfredata konmalıdır.

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	2	3	4	5

7. u anda yürürlükte olan KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası'nın genel kapsamı hakkında neler biliyorsunuz?

8. u anda yürürlükte olan KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası i verenler açısından ne gibi avantaj/ dezavantaj getiriyor.

Avantajlar:

Dezavantajlar:

9. u anda yürürlükte olan KKTC Sa lı ı ve Güvenli i Yasası çalı anlar açısından ne gibi avantajlar/dezavantajlar getiriyor?

Avantajlar:

Dezavantajlar:

10. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda devletin genel görevleri nelerdir?

11. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda i verenlerin genel görevleri nelerdir?

12. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda çalı anların genel görevleri nelerdir?

13. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda devletin yürüttü ü uygulamalar nelerdir?

14. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda devletin yürütmekte oldu u uygulamalar sizce ne kadar etkili oluyor?

15. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda devlet eliyle i veren ya da çalı anlara sa lanan e itimler nelerdir? Bu konuda sa lanan te vikler nelerdir?

16. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda i veren ya da çalı anlara sa lanan te vikler ve destekler nelerdir?

17. KKTC’de Sa lı ı ve Güvenli i konusunda olumlu kamuoyu yaratılması için sizce neler yapılmalıdır?
